

Η ΚΑΣΤΑΛΙΑ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

(Συνέχεια και τέλος ὄρα φυλ. Θ΄.)

Βρυξέλλαι.— Ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη ἐμπεριέχει 200,000 τόμους καὶ πλέον τῶν 20,000 χειρογράφων. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα, Βιβλιοθήκη τῶν δουκῶν τῆς Βουργονίας, εἰς οὓς ποτε ἀνήκε: Περὶ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος Φίλιππος ὁ Γ΄. δούξ τῆς Βουργονίας ὁ ἐπονομασθεὶς Ἀγαθός, ὁ φίλος τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, εἶχε συλλέξει εἰς τ' ἀνάκτορα αὐτοῦ πολλὰ βιβλία· ὕστερον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κάρολος ὁ ἐπονομασθεὶς Τολμηρός, καὶ Μαργαρίττα ἡ Αὐστριακὴ, θυγάτηρ τῆς Μαρίας τῆς Βουργονίας, τὴν ἐπλούτισαν ἔτι μᾶλλον. Τὸ 1577 ἐμπεριεῖχε 1641 βιβλία, ἐξ ὧν 958 χειρόγραφα. Κυριευθεῖσα τὸ 1746 παρὰ τοῦ Στρατάρχου τῆς Γαλλίας Μαυριτίου κόμητος τῆς Σαξωνίας, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ

(ΕΤΟΣ Α΄. Φυλλ. Γ΄. — Δεκέμβριος 1861.)

ὄνομα Marechal de Saxe, ἐπιστράφη τὸ 1770. Κυριευθεῖσα καὶ δεύτερον κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γάλλων, ἀπεδόθη τὸ 1815 (τὸ 1837 ἠνεώθη εἰς τὸ δημόσιον). Εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην ὑπάρχει τὸ λειτουργικὸν (missel) τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Μιχαὴλ Κόρβεν καὶ τὰ Χρονικά τοῦ Hainaut (α) μετὰ μικρογραφιῶν, παρὰ Menling.

— **Ι σ π α ν ί α.** Ἡ βιβλιοθήκη τῆς πόλεως Ἐσκορίας ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου τοῦ ἰδρυθέντος παρὰ Φιλίππου Β'. ἐμπεριείχε πλέον τῶν 130,000 τόμων καὶ 5,000 περίπου χειρόγραφα, ὧν 3,000 ἦσαν Ἀραβικά. Τὸ 1671 περὶ ἄνωγος ἐπὶ τοῦ μοναστηρίου κατέστρεψε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς βιβλιοθήκης. Τὸ 1794 ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐμπεριείχε μόλις 20,000 τόμους καὶ 4,300 χειρόγραφα.

Εἰς Μαδρίτην ὑπάρχουσιν ὀκτώ δημόσιαι βιβλιοθήκαι ἀνοικταὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τῆς 40ης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς 3ης μ. μ. Αἰ κυριώτεραι εἰσὶν ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη, ἰδρυθεῖσα τὸ 1712 ὑπὸ Φιλίππου Ε' ἐμπεριείχει πλέον τῶν 800,000 τόμων καὶ πλείστα χειρόγραφα. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγ. Ισιδώρου 80,000 περίπου τόμους. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου 25,000.

— **Δ ι σ α β ό ν α.** Ἡ ἔθνικὴ βιβλιοθήκη ἐμπεριείχει 85,000 τόμους. Μεταξὺ τῶν πλουσιῶν βιβλιοθηκῶν εἶναι καὶ ἡ τοῦ βασιλέως καλουμένη, ἰδρυθεῖσα τὸν 15ον αἰῶνα ὑπὸ Ἀλφόνσου Ε'. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἁγ. Βικεντίου τοῦ Φόρα — Ἡ τοῦ Ἀλκοβάκα καὶ ἡ τῶν Βενεδικτίνων.

— **Π ε τ ρ ο ῦ π ο λ ι ς.** Ἡ Αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη ἀνοικτὴ τὴν Τρίτην ἀπὸ τῆς 40ης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς 8ης μ. μ. τὸ δὲ ἀναγνωστήριον πάσας τὰς ἑσπέρας, ἐμπεριείχει 500,000 τόμους καὶ 15,000

(α) Ἐπαρχία τοῦ Βελγίου, λαβοῦσα τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐκ τοῦ πλησίον ποταμοῦ La Hain.

περίπου χειρόγραφα, ἐξ ὧν 7,200 Λατινικά· 2,200 Γαλλικά· 1954 Σλαβικά· 1250 Πολωνικά· 1868 Γερμανικά. Τὰ πλείστα τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ βιβλίων μετεκομίσθησαν ἐκ τῆς Πολωνίας: διὰ διαταγῆς τῆς Αἰκατερίνης Β' εἶχον μεταφέρει εἰς Πετροῦπολιν τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βαρσοβίας, συγκειμένην ἐκ 300,000 τόμων· εἰς ταύτην προσετέθησαν τὸ 1833 οἱ 150,000 τόμοι οἱ συνιστῶντες τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πρίγκηπος Κζαρτορίσκην, καὶ οὕτω διὰ τῶν δύο αὐτῶν βιβλιοθηκῶν συνέστη ἡ Αὐτοκρατορικὴ. Τὸ 1805 ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἀγοράσει τὸ Μουσεῖον τοῦ Ἀθροβόσκην, τὸ ὅποιον ἐμπεριείχε πολλὰ πολύτιμα χειρόγραφα συλλεγμένα τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐμπεριέχοντα 15 αἰῶνων Γαλλικὴν ἱστορίαν. Τὰ κυριώτερα χειρόγραφα τῆς συλλογῆς ταύτης εἰσὶ: τὸ χειρόγραφον τοῦ Ὀστρεμίου μετὰ Σλαβικοῦς χαρακτῆρας: τὸ παλαιότερον Σλαβικὸν χειρόγραφον (1056). Ἐν Εὐαγγέλιον μετὰ χρυσὰ γράμματα, γεγραμμένον ὑπὸ τῆς Αὐτοκρατορίσεως Θεοδώρου τὸν ἔνατον αἰῶνα, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ κατὰ τὸ περιθώριον σημειώσεις εἰσὶ μετὰ γράμματα ἀργυρά. Τὸ λειτουργικὸν τῆς Λουδοβίκης τῆς Σαβοῦας μετὰ 24 μικρογραφιῶν ὑπὸ Λεονάρδου δὲ Βινσί. Τὸ λειτουργικὸν τῆς Μαρίας Στουάρτης, στίχοι καὶ ἐπιστολαὶ ἰδιόχειραι αὐτῆς. Ἐπιστολαὶ πολλαὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ ΙΒ' τοῦ Εἰρῆκου Δ' καὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' καὶ τινὰ πολύτιμα χειρόγραφα ἀνατολικά. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ναυτικοῦ διευθυντηρίου ἐμπεριείχει 50,000 τόμους. — Ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὸ Μουσεῖον Ῥουμιανζόφ, Βασιλείου Ὀστρόβ, ἀνοικτὸν πάσας τὰς ἡμέρας ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς, ἀπὸ τῆς 40ης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς 3ης μ. μ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐμπεριείχει 40,000 τόμους καὶ μέγαν ἀριθμὸν Σλαβικῶν χειρογράφων. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἐρημητηρίου, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης, ἐμπεριείχει 40,000 τόμους. — Βιβλιοθήκη Ἐννὴ τοῦ Ἐρημητηρίου

ἐμπεριείχει 150,000 τόμους συλλεγέντας ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν διαφόρων ἐνδόξων ἀνδρῶν ὄλων τῶν ἐθνῶν, ὡς τῶν Τσερβιάτωφ ἱστορικοῦ Ῥώσσου, τοῦ Νικολάου καὶ Γοίμερμαν τοῦ Βερολίνου, τοῦ Ἀββᾶ Γαλιάνη, τῆς Νεαπόλεως, τοῦ Διδερῶτου, δ' Ἀλαμβέρτου καὶ τοῦ Βολταίρου τῆς Γαλλίας κτλ. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βολταίρου ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης σύγκειται ἐξ 6,000 τόμων, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι φέρουσι σημειώσεις τοῦ ἰδίου Βολταίρου, καὶ ἐκ διαφόρων τεμαχίων καὶ χειρογράφων ἀνέκδοτων.

— **Ἡ ν ω μ έ ν α ι Π ο λ ι τ ε ῖ α ι.** Εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας ὑπάρχουν 15,615 βιβλιοθήκαι δημόσιαι καὶ μὴ, ἐμπεριέχουσαι ὅλαι ὁμοῦ πέντε περίπου ἑκατομμύρια τόμους (α)

Αἱ δημόσιαι βιβλιοθήκαι εἰσὶν 1217 ἐμπεριέχουσαι ὅλαι ὁμοῦ 1,446,015 τόμους. Αἱ τῶν κοινῶν σχολείων εἰσὶν 12067 (1,647,404 τόν.). Αἱ τῶν Κυριακῶν σχολείων (β) 1988 (542,321 τόν.). — Αἱ τῶν πανεπιστημίων καὶ γυμνασίων 213 (942,321 τόν.). — Αἱ τῶν ἐκκλησιῶν, 430 (58,350 τόν.)

Ἰδοὺ καὶ τινες ἐκ τῶν κυριωτέρων δημοσίων βιβλιοθηκῶν:

Β α σ ι γ κ τ ω ν. Βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, 50,000 τόμους.

New Haven Βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου τοῦ Yale, 67,000 τόμους.

Κ α ν τ α β ρ ι γ ί α, πλησίον τοῦ Βοστών. — Βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου (γ) τοῦ Ἀρβάρδου, 125,000 τόμους.

Β ο σ τ ο ν. Βιβλιοθήκη Ἀθηναία 50,000 τόμους

(α) Τὸ 1830 ἅπαντα τὰ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας εὐρισκόμενα βιβλία ἦσαν ἀριθμῶς 4,686,401.

(β) Κυριακὰ Σχολεῖα εἶναι ἐκεῖνα εἰς τὰ ὅποια τῶν ἐνοριτῶν τὰ τέκνα συνέρχονται τὴν Κυριακὴν εἰς προσδιορισμένον οἶκον ἢ εἰς κελθίον ἢ τῆς ἐκκλησίας καὶ λαμβάνουσι ἱερουργικὴν διδασκαλίαν.

(γ) Τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κανταβρυγίας εἶναι τὸ πρῶτον τὸ ὅποιον ἰδρύθη εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας τὸ 1638.

Ν έ α ὕ ό ρ κ η. Βιβλιοθήκη ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Ἰακώβου Ἀστορ, 70,000 τόμους.

Φ ι λ α δ έ λ φ ι α. 60,000 τόμους.

— **Έ λ λ ά ς.** — Εἰς Ἀθήνας ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου (α) ἐμπεριείχει 90,000 περίπου τόμους 5,000 νομισματοσῆμα καὶ τινὰ χειρόγραφα. Ἡ πρώτη συλλογὴ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Καποδιστριαίου τὸ 1829, ὅτε οἱ ἀείμνηστοι Ζωσιμάδαι προσέφερον τὴν ἐκτῶν βιβλιοθήκην συνισταμένην ἐκ πολλῶν καὶ ἐκλεκτῶν βιβλίων διὰ τὴν συστηθησομένην ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων βιβλιοθήκην. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς βασιλείας ἐπεμψαν ὁ τότε ἐν Βλαχία Βαρόνος Σακελάριος τὴν ἐκ συγγραφέων ἐκλεκτῶν συγκειμένην βιβλιοθήκην του ὠσαύτως ὀλίγον ὕστερον καὶ ὁ Βαρόνος Μπέλιος Μακεδὼν προσέφερε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βιβλιοθήκην. Ἐκτὸς τούτων καὶ πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, οἷον τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας καὶ μάλιστα τῆς Πρωσίας, τῆς Νεαπόλεως, καὶ πλείστοι λόγιοι τῆς Εὐρώπης καὶ τινες ὁμογενεῖς ἐπεμψαν κατὰ καιροὺς καὶ πέμπουσιν ὄλονεν πολλὰ καὶ διάφορα βιβλία καὶ ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐν Πετροῦπόλει βιβλιοθήκης ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάφορα Σλαβικά βιβλία. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην διχτῶρεται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἡ συλλογὴ διαφόρων ἐκλεκτῶν ἐκδόσεων ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως παρὰ τοῦ Κ. Ἀποστολάκα. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη εἶναι ἀνοικτὴ πάσας τὰς ἡμέρας ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τῆς 9ης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς 3ης μ. μ.

Ἄ ν δ ρ ί τ σ ε ν α. — Ὁ ἀοίδιμος Νικολόπουλος (β) διαμένων εἰς Παρισίους ἐξώδευσε

(α) Τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον ἐκτίσθη τὸ 1837.

(β) Κωνσταντῖνος Νικολόπουλος, ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ ἀπὸ γονεῖς Πελοποννησίου. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος εἶχε μεταβῆ εἰς Παρισίους καὶ ἐπηγγελετο τὸν διδασκαλὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Μετὰ ταῦτα διωρίσθη ὑποβιβλιοθηκῆς τῆς

πολλά χρήματα εἰς συλλογὴν 4 μέχρι 5,000 βιβλίων ἐκλεκτῶν, τὰ ὅποια εἶχε δωρήσει ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἀνδρίτσεναν. Τὸ 1840 μετεκομίσθη ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐκ Παρισίων εἰς Ἀνδρίτσεναν ὅπου τὴν σήμερον ὑπάρχει.

— **Χίος.** Ἡ δημοσία τῆς Χίου βιβλιοθήκη ἦτο ποτὲ πλουσία· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1824 κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου· ἐξ αὐτῆς τὴν σήμερον ὀλίγιστα μόνον βιβλία σώζονται. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην προσετέθη τὸ 1842 καὶ ἡ τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ, συγκεκλιμένη ἐκ 3,400 τόμων. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ εἶναι κυρίως πλουσία ὑπὸ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Εἰς αὐτὴν ὑπάρχει τὸ λεξικὸν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου (ἐκδ. Λονδίνου), τὸ ὅποιον ἐδωρήθη εἰς αὐτὸν παρὰ τῶν ἐκδοτῶν ὅτι εἶχε προσέσει πολλὰς λέξεις ἑλληνικάς. Αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ σπάνιον τι βιβλίον: Περιγραφή τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τινῶν λογιῶν ἀνδρῶν, ἐκδοθὲν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος Α' εἰς 200 μόνον ἀντίτυπα ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἐδωρήθη παρὰ τοῦ ἰδίου Ναπολέοντος εἰς τὸν Κοραῆν. Τὸ βιβλίον αὐτὸ τιμᾶται ἀντὶ 6,000 φράγκων. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἀοιδίμου Κοραῆ ἐξετιμήθη ὑπὸ τοῦ Φ. Διδάτου 24,000 φρ.

— **Σέρβια.** Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Προδρόμου ἐμχειρίζεται 2,000 περίπου τόμους καὶ τινὰ χειρόγραφα.

— **Κωνσταντινούπολις.** Ἑλληνικαὶ βιβλιοθήκαι. — Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Θεολογικῆς σχολῆς ἐν τῇ

βιβλιοθήκῃ τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας. Εἰς ἄκρον βιβλιόφιλος ὢν, ἀλλὰ μὴ ἔχων τὰ μέσα ν' ἀγοράσῃ βιβλία, παρεχώρει εἰς τοὺς βιβλιοπώλας τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῆς δημοσίου θέσεώς του, καὶ ἐξῆς πενιχρῶς μὲ τὰ κέρδη τῆς διδασκαλίας του. Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀφιερῶσιν τὴν λαμπρὰν του βιβλιοθήκην εἰς τὸν Δῆμον τῆς Ἀνδρίτσενας ἐν Πελοποννήσῳ, ὅπου ἐγεννήθη ὁ πατὴρ του, καὶ νὰ μεταβῇ καὶ ὁ ἴδιος ἵνα διδάξῃ αὐτοῦ. Τὰ μὲν βιβλία ἔτυγον τοῦ προσδιορισμοῦ των, ἀλλ' ὁ δοτὴρ ἀπέβρισεν ἐκ πληγῆς γενομένης εἰς τὸν πόδα ἐκ τῆς πτώσεως ἐνὸς κιβωτίου, ἐνῶν κατεγίνετο εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν βιβλίων.

νῆσῳ Χάλκη, ἰδρυθεῖσα τὸ 1847, ἐμπεριέχει 5 μέχρι 6,000 τόμων. — Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Μετοχίου τοῦ Ἁγ. Τάφου ἐμπεριέχει 2,500 σχεδὸν τόμους καὶ 500 περίπου χειρόγραφα. Ἐκ τινος ἐπιγραφῆς εὐρισκομένης ἀνωθεν τῆς θύρας τῆς βιβλιοθήκῃς μανθάνομεν ὅτι αὕτη ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Μ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (α) καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου τοῦ τε Πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς μεγάλῃς αὐτοῦ παιδείας Χρυσάνθου, τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ αἰῶνος. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην ταύτην ὑπάρχοντες ἅπαντες οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς καὶ τὸ ἐξῆς ἄξιον λόγου σύγγραμμα τοῦ εἰρημένου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Δοσιθέου:

« Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, διηρημένη μὲν ἐν δώδεκα βιβλίοις, ἀρχομένη δὲ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου Ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τοῦ παρόντος ἔτους, περιέχουσα τὰς τε θείας συνελύσεις τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων, καὶ τὰς ἀνά πάσαν τὴν οἰκουμένην συναθροισθείσας ἐπιφανεστέρας Συνόδους ὀρθοδόξους τε καὶ κακοδόξους, οἰκουμηνικάς τε καὶ τοπικάς, καὶ πᾶν δόγμα τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἁγ. καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἧ' γίνεται καὶ μνήμη κατὰ τάξιν πάντων τῆς Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν πέντε πατριαρχῶν σὺν τοῖς πράξεσιν αὐτῶν, καὶ ὧν ἔλαχον διοικήσεων καὶ πρεσβείων, καὶ πολλῶν ἄλλων πατέρων, Ἀρχιεπισκόπων τε καὶ Ἀρχιεπισκοπῶν, αἱρεσιάρχων τε πάντων, καὶ πασῶν αἱρέσεων, καὶ τῆς καθαιρέσεως

(α) Δοσιθέου, Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐγεννήθη ἐν Κορίνθῳ ἐκ τῆς Πελοποννησιακῆς εἰκογενείας Νοταρᾶ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' ἑκατοντ. ἀπέθ. περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΙΙ' ἐτῶν 108.

αὐτῶν, ἐθνῶν τε καὶ ἀρχηγῶν τινῶν χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐθνῶν καὶ πολέμων, πόλεων τε ἀλώσεων καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ πολλάκις ἀναιρέσεως Ἑβραίων, ἀποικίας τε καὶ ἐξορίας αὐτῶν, ἀπαριθμήσεώς τε πάντων τῶν ἁγ. Πατέρων τῶν κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων ἀγωνισαμένων, Σχίσματός τε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Παπῶν τῆς Ῥώμης καὶ καθαιρέσεως τῆς μοναρχίας αὐτῶν καὶ ἀναμαρτησίας διὰ πολλῶν ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, περὶ τε τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, συμφορῶν καὶ πολιορκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ διαφόρων ἐθνῶν, καὶ αἰχμαλωσίας αὐτῆς ὑπὸ τε Λατίνων καὶ εἶτα Ὀθωμανῶν, καὶ ἀπαριθμήσεως μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς, τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβουλῶν τε καὶ ζημιῶν ὑπὸ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων εἰς τὸν ἁγ. τοῦ Κυρίου Τάφου, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐν αὐτῷ Πατριάρχας, καὶ ἐτέρων πολλῶν ἀξιωματικῶν ὑποθέσεων. Συγγραφείσα μὲν παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἁγιωτάτου καὶ ἀοιδίμου Πατριάρχου κ. κ. Δοσιθέου, κοσμηθεῖσα δὲ καὶ ἐν τάξει ἀρίστη τεθεισα παρὰ τοῦ Μ. Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κ. κ. Χρυσάνθου κτλ. (1715). »

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς κατὰ τὸ Φανάριον ἐμπεριέχει 1800 τόμους καὶ 4 χειρόγραφα ἐξ ὧν δύο Εὐαγγέλια. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἦτο ποτε τοῦ ἀοιδίμου Νικηφόρου Θεοτόκη (α), μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του μετε-

(α) Νικηφόρος Θεοτόκης, ἐγεν. εἰς Κέρκυραν τὸ 1736 ἀπέθ. εἰς Μόσχαν τὸ 1800 ἀποπερατωθέντων τῶν ἐγκυκλίων αὐτοῦ μαθημάτων ἐν Κερκύρᾳ ὅπου ἐσολάργη τότε ὁ Ἱερεμίας Καββαδίας καὶ ὅπου εἶχε σπουδάσει καὶ ὁ συμπολιτὴς του Εὐγένιος ὁ Βούλγα-

κομίσθη εἰς τὴν Σχολὴν ὕπως χρησιμεύσῃ διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν φοιτῶντας μαθητάς.

Βιβλιοθήκαι ὀθωμανικαί. — Εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὑπάρχουσι πλεεῖσαι βιβλιοθήκαι ὀθωμανικαί, διότι ἐκάστου σουλτάνου ἡ ἰδία βιβλιοθήκη μετὰ τὸν θάνατόν του τίθεται εἰς μέρος χωριστὸν καὶ χρησιμεύει μετὰ ταῦτα ὡς δημοσίος βιβλιοθήκη. Τὰ δὲ πλεεῖστα τῶν ἐν αὐταῖς βιβλίων εἰσὶν Ἀνατολικά.

Αἱ κυριώτεροι ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθήκαι εἰσὶν: — Ἡ τοῦ κατακτητοῦ Σουλτάν Μεχμέτ τοῦ Β' ἐμπεριέχουσα 8 μέχρι 10,000 βιβλίων, ἐξ ὧν τινὰ Ἑλληνικά, Λατινικά καὶ ἄλλα. — Ἡ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βυζαντίου (Σερᾶϊ-μπουρνού) 4 μέχρι 5,000 βιβλίων. — Εἰς Σαχζαδὲ ὑπάρχουσι δύο βιβλιοθήκαι ἐμπεριέχουσαι 2 μέχρι 3,000 τόμων. — Εἰς τὴν συνοικίαν Κόσκα οὐ μακρὰν τοῦ Τεμένους τοῦ Σουλτάν Βαϊαζίτου ἐτέρα βιβλιοθήκη ἐκ 2,000 περίπου τόμων· αὕτη ἦτο ἰδιαιτέρα ποτὲ βιβλιοθήκη τοῦ Κοτζᾶ Ῥαχούφ πασᾶ Βεζύρου τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ τοῦ Β'.

μετέθη εἰς Πατάβιον ὅπου ἐδιδάχθη τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἰδίως τὰ μαθηματικά. Ἐπανακάμφας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἐχειροτονήθη τὸ 1762 ἱερομόναχος καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς ἦτο συνάμα καὶ ἱεροκήρυξ. Εἶτα μετέβη εἰς Κωνσταντινουπόλιν καὶ διωρίσθη ἱεροκήρυξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Μετὰ τινὰ καιρὸν μετέβη εἰς Ἴάσιον ὅπου ἐγενετο σχολάρχης τῆς Ἀδελφικῆς Σχολῆς· μετὰ τινὰ ἔτη ἀπῆλθεν εἰς Λεϊψίαν ὅπου εὐρίσκειτο ὁ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρος καὶ ἐξέδωκε διάφορα συγγράμματα. Ὄταν ὁ Εὐγένιος παρητήθη τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σλαβονίου καὶ Χερσῶνος ἀνηγορεύθη προτάσει τοῦ Εὐγενίου ὁ Θεοτόκης τὸ 1779· μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀσραχανίου καὶ Ἰσταυρουπόλεως· παρελθόντος χρόνου ἱκανοῦ παρητήθη τῆς θέσεώς του ταύτης καὶ μετέβη πρὸς ἡσυχίαν του εἰς Μόσχαν ὅπου ἐξέδωκε διάφορα συγγράμματα δαπάνῃ τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων, καὶ ὅπου ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 64 ἐτῶν. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἰσὶν: Λόγος εἰς τὴν ἁγ. καὶ μεγάλ. Τεσσαρακ. — Μετάφρ. ἐκ τοῦ Λατιν. τοῦ Χρυσοῦ πονήματος Σαμουὴλ Ραβὶ τοῦ Ἰουδαίου. — Περὶ τῆς τῶν Κατολικῶν δυναστείας καὶ περὶ τοῦ τίνες οἱ Σχίσται καὶ οἱ Σχισματικοὶ καὶ οἱ Ἐσχισμένοι, καὶ περὶ Οὐνίας καὶ Οὐνίτων κτλ. (Ἄλλη 1775) ἀνωνύμως. — Κυριακοδρόμια. κτλ.

— Εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Σουλτάν Χαμᾶν πλησίον τοῦ Μπακσέ-καπισί, ὑπάρχει μία βιβλιοθήκη ἣτις ἀνήκει εἰς τὸν πρὸ ἐλίγων ἐτῶν ἀποθάνοντα Σεχού-Ἰσλάμην Ἀσίρ ἐφέντην ἐμπεριέχουσα 2,000 τόμους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκειται μία Γεωγραφία Γερμανιστὶ γεγραμμένη εἰς 4 τόμον (Φραγκφούρτη 1719)· μία Ἀστρονομία ὡσαύτως γερμανιστὶ γεγραμμένη εἰς 4 τόμον (Νουρεμβέργη 1723) καὶ οἱ τέσσαρες μόνον τόμοι τοῦ Τουρκο-Ἀραβο-Περσικοῦ λεξικοῦ τοῦ Μενίσχη: *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae arabicae persicae* κτλ. ἐκ δὲ τῶν ἐξῆς διὰ χειρὸς γεγραμμένων γραμμάτων: *Κ α ἰ τ ὁ δ ε Ἄ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ο υ Κ ω ν σ τ. β ο ε θ ὀ δ α Μ α υ ρ ο κ ο ρ δ ἄ τ ο υ*, φαίνεται ὅτι τὸ λεξικὸν αὐτὸ ἦτο ποτὲ τοῦ Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου.

Ἡ εἴσοδος εἰς τὰς βιβλιοθήκας ταύτας εἶναι ἐλευθέρη εἰς τοὺς ξένους ἐκτὸς τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σουλτάν Μεχμέτ, τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βυζαντίου καὶ τινῶν ἄλλων εἰς αἷς ἡ εἴσοδος διὰ τοὺς ξένους, ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀδείας, εἶναι ἀπιγορευμένη. — Εἰς τὴν Ἀυτοκρατορικὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν ὑπάρχει μία βιβλιοθήκη ἐμπεριέχουσα μόλις 2,000 τόμους ἀλλὰ πάντοτε κεκλεισμένη καὶ μὴ χρησιμεύουσα οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη πρὸ τῆς πυροπολήσεως τῆς Σχολῆς εἰς Γαλατὰ-Σεράι (1846.—47) ἐμπεριεῖχε 6 μέχρις 7,000 τόμων.

Μέκ α.—Ἡ βιβλιοθήκη τῶν Σερίφιδων, διαδόχων τοῦ Μωάμεθ, ἦτο ποτὲ πλουσιωτάτη τὴν σήμερον ἐμπεριέχει 5 μέχρις 6,000 τόμων.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε φυλ. Θ.)

Ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀθανασία.

Ἦλθομεν τέλος πάντων, Κύριοι, εἰς τὸ τέρμα τῆς πραγματείας ἡμῶν. Διερρηγίσαντες ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστερον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, προσέθεμεν ἐπομένως καὶ εἰς τὸν ὄρισμόν τῶν εἰδικῶν αὐτῆς καθηκόντων. Εἶδομεν ὅσον μέγας καὶ ἐξοχος ἐστὶν ὄντως ὁ ἄνθρωπος, ἀντιπαρτιθέμενος πρὸς ἅπασαν τὴν περιστοιχοῦσαν αὐτὸν φύσιν. Πᾶσα στιγμή τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ ἀναστροφῆς αὐτοῦ ἐπιδεικνυσιν αὐτὸν ὑπὸ νέαν ὄψιν καὶ ὑπὸ νέαν χαρίτων κεκοσμημένον. Ἄπας ὁ βίος αὐτοῦ πρὸς ἔξω ἐστὶ ἐν διηνεκαί καὶ ἀενάῳ ἐργασίᾳ. Οὐδὲν ἕτερον σκοπεῖ, οὐδὲν ἕτερον θηρεύει ἢ μόνην τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τελειότητα. Πανταχοῦ αὐτὴν ἐπιζητεῖ, δι' αὐτὴν ἀγωνίζεται, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς πεισματωδῶς μάχεται; Πάντες οἱ αἰῶνες καὶ πάντα τὰ ἔθνη φέρουσιν ἀνεξίτηλον τὴν εἰκόνα τῶν ὑπὲρ τῆς τελειότητος ἀγῶνων αὐτῶν καὶ καμμάτων. Ἐνταῦθα κατατείνουσιν αἱ ἐμφυτοὶ τῶν φύλων διαθέσεις. Ἐνταῦθα λήγουσιν αἱ εἰδικαὶ καὶ διακριτικαὶ τῶν ἀτόμων ῥοπαὶ καὶ τάσεις.

Οἱ μὲν, νοῦν καὶ καρδίαν τῷ Θεῷ ἀφοσιώσαντες καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ πλησίον διδασκαλίας ἐπιλαβόμενοι, συνεντυγχάνουσι τοῦτῳ ἀδιαιρέτως, τῷ Κυρίῳ ὁσημέραι λειτουργοῦντες, καὶ ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ καθολικῆς εὐδαιμονίας ἐκ ψυχῆς εὐχόμενοι. Οἱ δὲ, ὑπὲρ τῆς κοινωνίας αὐτῆς ἀπ' αὐτὴν ὕλικῶς ἀφορίζομενοι, τύπον ἀγνείας καὶ πρακτικῆς καθαρῶτατος τῆ ἀνθρωπότητι παρέχουσιν. Ἄλλοι μὲν τὴν ὑψηλὴν τῆς ἀληθείας ἐννοιαν ἐπιποθοῦντες, μὲν ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς καρτερικῶς ὑφίσταν-

ται ἀπὸ πλάνης εἰς πλάνην οἱ τάλανες λεληθότες κρημνίζονται. Ἔως οὐ ἀνυψωθῶσιν εἰς τὸ ἄνω τῆς διαγνώσεως, καὶ οὕτω τὴν ἀνθρωπότητα βαθμηδὸν διαφωτίσωσιν. ἕτεροι δὲ, ὑπὸ τῶν καλλόνων καὶ τῆς ἀρμονίας τῆς φύσεως κατακηλούμενοι, τοὺς νόμους καὶ τὰ μυστήρια αὐτῆς ἀναδιφῶσιν, διὰ τῆς πολυθύμονος πείρας τῷ κόσμῳ λυσιτελεῖς ἀποβαίνοντες. Τινὲς μὲν, τὴν προνοητικὴν ἐπαγούρησιν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἐπιτρέπομενοι, ἀγωνίζονται ἀνευδύτως ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου ἐφαρμογῆς καὶ τηρήσεως. Τινὲς δ' αὖ, ἐρασταὶ περιπαθεῖς τοῦ καλοῦ δεικνύμενοι, τὸν ἀνθρώπινον βίον καθωρρίζουσι, τοῦ ἀπολύτου κάλλους τὰ ἐκτυπώματα ἐνθουσιωδῶς σκιαγραφοῦντες. Συναγωνισμὸς, ἐνὶ λόγῳ, καὶ ἀμιλλα ἐστὶ τὸ διηνεκές δράμα τοῦ κοσμικοῦ ἡμῶν θεάτρου. Ἀλλὰ πρὸς τί ὅλα ταῦτα; Καὶ ποῖον τὸ τέρμα τῆς προοδευτικῆς ταύτης πορείας; Ὁ θ ἄ ν α τ ο ς. Τοῦτο ἐστὶ τὸ ὕστατον φαινόμενον. Ἐδῶ καταπαύονται ἅπασαι αἱ προσπάθειαι καὶ οἱ ἀγῶνες· ἐδῶ ἐκπνεύουσι τὰ πάντα· ἐδῶ, ἀφαιρεταὶ πᾶσα δραστηριότης καὶ πᾶσα ἐνέργεια. Νέκρωσις καὶ σκότος διεδέχονται τὴν ζωὴν καὶ τὸ φῶς. Ἐδῶ, ἐν τῇ ψυχρᾷ ταύτη τοῦ τάφου στρωμνῇ ἐξαπλοῦται αἴφνης ὁ σφριγῶν καὶ ἀκμάζων νεανίας. Ἐδῶ, ἀνκαπύεται τελευταίον ὁ κεκμηκὸς πολὺς γέρον. Ἐδῶ, στεροῦται ἡ ἀένναος τῶν δακρύων καὶ τῶν κλαυθμῶν πηγὴ. Ἐδῶ, κόπτεται τὸ νῆμα τῶν δοκιμασιῶν καὶ τῶν βασάνων. Ἐδῶ, ἀφανίζεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα. Ἐδῶ, ἡ ἀρετὴ κατερχομένη, κρύπτεται ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, διαπαντὸς ἐπιληλησμένη. Ἐδῶ, ζῆνοι καὶ ἐγκαταλειμμένοι κείνται οἱ τῆς ἀνθρωπότητος εὐεργέται, οἱ πιστοὶ λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου καὶ λάτρες, οἱ ἐξοχοὶ νόες καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Ἀληθείας. Ὁ θάνατος, ἐνὶ λόγῳ, φαίνεται ἡ τελευταία πράξις, ἐν ἣ κατασφραγίζεται τὸ κοσμικὸν δράμα καὶ ὡς σκιά παρέρχονται αἱ πραγματικαὶ καὶ ἐκείναι ζωαὶ τοῦ κόσμου σκηνογραφίαι.

Καὶ πῶς; Ἀπὸ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μηδὲν! Ὁ θεοεἰκελὸς βασιλεὺς τῆς κτίσεως, γῆ καὶ σποδός!! Καὶ ποῦ λοιπὸν τὰ δάκρυα τῆς καταδικωμένης Ἀρετῆς! Ποῦ ἡ ἱκανοποίησις τῆς πολυτλήμονος Ἀνθρωπότητος! Ποῦ τὰ ἐπίχειρα τῆς τυράννου Κ α κ ι α ς! Πρὸς τί ἔρα ὁ διακαὴς ἐκεῖνος ὑπὲρ τῆς Ἀληθείας ἔραος! Διατί τόση ὑπὲρ τοῦ πλησίον αὐταπαρησία! Καὶ πρὸς ποῖον τέλος αἱ πρὸς τὴν ὑψίστον ἀδιαιρέτοι ἐκείναι δοξολογίαι καὶ δεήσεις! Ἰνα τι τὸ ὄμμα αἰείποτε πρὸς οὐρανὸν ἐστραμμένον, ἐνῶ προὐρίσται παρανάλωμα τῶν σκολῶν καὶ τοῦ τάφου! Καὶ λοιπὸν, ἄ ν θ ρ ω π ε ς, ὁ τσαῦτα καὶ τοιαῦτα μεγαλοουργήσας, ὁ τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παθῶν καὶ οὐδέποτε ἀπογνοῦς, βαίνεις ἤδη « ἐς εὐρώεντα δόμον κρυεροῦ Ἀΐδαο νόνημνος! θάνατός τε ἐκπαγλὸν περ' ἐόντα αἰρεῖ μέλας! λαμπρὸν δὲ λείπεις φάος ἡλίαιο! καὶ κατὰ γαῖα κἀλύπτει » σέ! Ἄν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα, καὶ σὺ, ὡς οἱ αἰχμάλωτοι ποτὲ Ἑβραῖοι, πάντα πόνον καὶ ἀγῶνα ἐξαρνησάμενος, καὶ καθίσας ἐπὶ τὸν ποταμὸν τῆς βιωτικῆς ταύτης Β α β υ λ ῶ ν ο ς, κλαῦσον ἐν τῷ μνησθῆναί σε τῆς προσδοκωμένης οὐρανίας Σ ι ῶ ν, ἧς οὐδέποτε ἀπολαύσεις. — Ἄλλ' ὄχι, ὄχι! Καὶ ἐν ὄντως τὸ μέλλον μου οὐδὲν ἕτερον ἢ, ἡ ὁ θάνατος αὐτὸς, καὶ τὸ ψυχρὸν μνήμα, καὶ οὕτω, τοῦλάχιστον ἐνόσφζῳ, θέλω γλυκαίνει τὰς πικρίας τῆς ζωῆς μου διὰ τῆς ἐλπίδος, εἰ καὶ ἀνυποστάτου, τῆς Αἰωνιότητος καὶ τῆς Ἀθανασίας. Ἄνευ τῆς εἰς Αὐτὴν ἐλπίδος, οὔτε στιγμήν μίαν ὑφίσταμαι τὸ ζῆν. Εἴτε ἀπατῶμαι, εἴτε μὴ, οὐδέποτε ἐπιλήσιμων Αὐτῆς δύναμαι γενέσθαι. « Ἐὰν ἐπιλάθωμαι σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖν ἡ δεξιὰ μου. Κοληθεῖν ἡ γλῶσσά μου τῷ λάργυγι μου, ἐὰν μὴ σου μνησθῶ. » « Ἐνστρέφεις τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί. Σὺ διαβρῆγγύεις τὸν σάκκον μου, καὶ περιζωννύεις με εὐφροσύνην. » « Τὴν Ἱερουσαλήμ προανατάξωμαι, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου. » Ἱερουσαλήμ, Αἰωνιότης, Ἀθανασία! Καὶ ὄνειρον ἂν ἦς,

γλυκὺ ἔμως εὖ, καὶ ζωογόνον ὡς βάλσαμον ἀκρωδύνον, τὰ ἔλκη καὶ τὰ τραύματά μου ἔπου λούσα καὶ ἀποναρκούσα. Ἴδου ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρωπίνης Συνειδήσεως. Ἀλλ' ἄρά γε ὄνειρόν ἐστιν ἡ Ἀθανασία, ἡ πραγματικότης ἀναντίρρητος καὶ βεβαία;

Ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ψυχολογικῶς ἀναλυομένη καταδείκνυσιν, ὡς εἶδομεν, τὸν οὐράνιον αὐτῆς προορισμόν. Ἄπασαι αἱ θρησκείαι τοῦ ἀρχαίου Κόσμου μᾶλλον ἢ ἤττον διείδον τὴν ἀθανασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ διὰ διαφόρων συμβόλων καὶ τύπων αὐτὴν ἐξεικόνισαν. Οἱ περιουότεροι τῶν σοφῶν παρεδέξαντο μετὰ μακρὰν λογικὴν ἔρευναν τὸ δόγμα τοῦτο, καὶ ἀνεπτυξάν αὐτὸ διὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἀποδείξεων. Ἡ ἀνθρωπότης σχεδὸν πᾶσα ὀρυμνύτως πως πιστεύει εἰς τὴν Ἀθανασίαν τῆς. Ὁ χριστιανισμὸς αὐτὸς, τέλος πάντων, ἀνωθεν τοῖς βροτοῖς ἐπιφοιτήσας, καθιέρωσε τὸ δόγμα τοῦτο ὡς ἀλήθειαν πραγματικὴν καὶ ἀναμφίλεκτον, ἐπικυρώσας τὰς περὶ αὐτοῦ εἰκασίας. τὰς ἰδέας καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀρχαίου Κόσμου, ἀναζωοπύρησας τὴν ἀνθρωπίνην δραστηριότητα, ἀναστειλάς τὴν ἀκάθεκτον καὶ ἀτάσθαλον τῆς Κακίας ὄρμην καὶ παραμυθούμενος διὰ τῶν ἀψευδῶν αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν τὴν πολυπαθὴ ἀνθρωπότητα ὥστε σήμερον οὐδεὶς λόγος ἀμφιβολίας ἢ δισταγμοῦ λείπεται, ὅπως δῆποτε δυνάμενος ψυχρᾶναι τὴν καρδίαν ἡμῶν ἢ καὶ ἐλάχιστον ὑποσαλεύσαι τὰς πεποιθήσεις ἡμῶν καὶ τὴν πίστιν.

Ἀλλ' ἐὰν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ αἰῶνι τῶν φώτων ὑπάρχουσιν ὄντα, τυφλώττοντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἀθανασίαν ἀναιδῶς καὶ ἀσυστόλως ἐξαρκούμενα, εἴτε ἐκ πεισμονῆς, εἴτε ἐκ διαστροφῆς τῆς καρδίας καὶ πωρώσεως εἰπωμεν πρὸς αὐτοὺς μετὰ τοῦ σοφοῦ Λαυρεντίου καὶ ἡμεῖς: « Φύγετε μακρὰν ἡμῶν, ὄντα ἐξηχρειωμένα, ἅτινα οὐδόλως τὴν ἡμετέραν φύσιν συμμερίζετε! Κατάβητε εἰς τὴν τάξιν τῶν κτηνῶν, τῶν ἐν τῇ ὕλῃ ἐρπόντων. Παύσασθε ἀναμιγνύμενοι ἐν τοῖς

ἀνθρώποις, οἵτινες ἔχουσι τὰ ὄμματα πρὸς οὐρανὸν ἐστραμμένα, καὶ αἰσθάνονται ἐν ἑαυτοῖς μέγατι καὶ ἀθάνατον! ὄντα ἐκπεσόντα τῆς ἀρχαίας ὑμῶν δόξης, ζῆτε ἐν τῇ ἀτιμίᾳ ἐγκυλινδούμενοι. Ἀρέσειεσθε εἰς τὸ μηδέν. Ἡ ἐλπίς ὑμῶν ἐκπνέει ἐντὸς τοῦ τάφου· οὕτω, λέγετε, ἀνυψοῦται τὸ μέγαλειον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ διακηρύσσεται ἡ ἐλευθερία του. Ἀλλὰ ποῖον ἐστὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦτο, ὅπερ συγγέεται μετὰ τῶν πτωμάτων; Καὶ ὁποῖα ἐστὶν ἡ ἐλευθερία αὐτῆ, ἣτις ἐπευφημεῖ αὐτὴ εἰς ἑαυτὴν, διότι κατεκτήσατο τὸν θάνατον; Ἀπολαύσατε τοῦ θριάμβου ὑμῶν, μωροὶ! Ἡμεῖς μὲν ἀφίεμεν ὑμῖν ὅν θηρεῦετε τάφον· ὑμεῖς δὲ ἄφετε ἡμῖν τὸ μέλλον ἡμῶν. Ἡμεῖς μὲν ἀφίεμεν ὑμῖν τὴν ἀλαζονείαν ὑμῶν· ὑμεῖς δὲ ἄφετε ἡμῖν τὰς προσδοκίας ἡμῶν. Ἡμεῖς μὲν ἀφίεμεν ὑμῖν τὸ Μηδέν· ὑμεῖς δὲ ἄφετε ἡμῖν τὴν Αἰωνιότητα. »

Ἀπίτωσαν ἐς κόρακας οὗτοι· ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ καὶ ὁμαίμονες τῇ καρδίᾳ, τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ πίστει, ἄνω σχώμεν τὰς καρδίας, ἐλπίζοντες μέλλοντα βίον καὶ Ἀθανασίαν. Πολιτευόμεθα ἐν κέρτῳ καὶ σωφρόνως, καὶ θαρρόμεν περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν. Ἴδου τί κληροδοτεῖ ἡμῖν ὁ πατήρ καὶ διδάσκαλος τῆς ὑγιούς φιλοσοφίας, κρατῶν ἐν τῇ πρεσβυτικῇ καὶ τρεμοῦσῃ αὐτοῦ χειρὶ τὸ θανατηφόρον κώνειον καὶ προσφωνῶν τοῖς περὶ αὐτὸν τὸ πανύστατον Χ α ἰ ρ ε': « Θάρρειν γρή περὶ τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ ἄνδρα, ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς τὰς περὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς κόσμους εἶχε χαίρειν, ὡς ἄλλοτρίους τε ὄντας καὶ πλέον θάτερν ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ περὶ τὸ μανθάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἄλλοτρίῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ καὶ ἀληθείᾳ οὕτω περιμένει τὴν εἰς Αἶδον πορείαν, ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἰμαρμένη καλῇ. »

Ὁ θάνατος ἐστὶ τὸ τελευταῖον χωνευτήριον, ἐνῶ διυλίζεται ἅπασα ἡ βροτεία ἡ-

βῶν φύσις· ἡ δὲ Αἰωνιότης τὸ ἄωτον τῆς ἠθικῆς εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος. Τὰ πάντα ἐν τῷ παρόντι βίῳ σκοτεινὰ καὶ ἀινιγματώδη· τὰ πάντα ἐν τῷ μέλλοντι καθαρά καὶ σαφῆ. « Ἐκ μέρους γινώσκωμεν, » βοᾷ ὁ διδάσκαλος τῶν ἔθνων, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. . . . Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι· τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπιγνώσθην. »

Ἀνδριζόμεθα τοῖνον, ὅπως χρηματίσωμεν νόεος ὀρώντες τὸν Θεὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ κλητῇ καὶ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ, εἰσελθόντες « μετὰ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου, » εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν καινὴν Ἰερουσαλήμ, « τὴν ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἄνδρὶ αὐτῆς, ὅτε ἐξέλθει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν· καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔτι ἔσται οὔτε πένθος, οὔτε κλαυθρὸς, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. »

Νῦν μὲν δάκρυα καὶ πάλιν· τότε δὲ θυμῆδία καὶ ἀνάπαυσις. « Τὸ ἐσπέρας αὐλιθῆσεται κλαυθρὸς, καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἀγαλλίασις. »

Ἰ. Ἀριστοκλῆς.

ΠΡΕΙΛΗΨΙΣ ΤΟΥ « ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ » ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ὅτι μὲν τὰ σοφὰ καὶ ἀθάνατα ἔργα τῶν περιλαμπῶν τῆς προγονικῆς ἡμῶν Μούσης φωστήρων βριθοῦσι γνωμῶν κοινωφελῶν καὶ χρησίμων, αἵτινες κατηύγασαν καὶ ἐσάει προωρισμένοι εἰσὶν

(TOM. Α΄.)

ἵνα φωταγωγῆσῶσιν ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, πάντες συμφώνως ὁμολογοῦσι. Καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνον ἔπρεπεν ἄρα νὰ σπουδάζωνται τὰ ἐλληνικὰ γράμματα, ἵνα χρησιμεύωσι δηλονότι ὡς μέσα πρὸς μελέτην τῶν χρεῶν καὶ καθηκόντων παντὶ σπουδαίῳ ἀνδρὶ, ὁδηγῶσι δὲ καὶ φωτίζωσι τοὺς συνόντας εἰς τὴν ὀρθὴν διοίκησιν παντὸς τοῦ βίου αὐτῶν. Ἀλλ' ἐὰν μετὰ προσοχῆς ἐξετάσωμεν τὸ παρά πολλοῖς ἐπικρατοῦν σήμερον σύστημα σπουδῆς τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, τί εὐρήσομεν; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο πᾶς τις εὖ εἰδὼς τὰ καθ' ἡμᾶς θέλει μετὰ θλίψεως ὁμολογήσει πᾶν τούναντιον· διότι τὰ ἐλληνικὰ γράμματα οὕτως ἀμελῶς καὶ ἐμπαρέργως σπουδάζονται νῦν παρά τῶν πολλῶν, ὥστε τὴν τοιαύτην σπουδὴν οὐδὲ σπουδὴν δύναται τις προσηκόντως ὀνομάσαι, ἀλλ' εἴτε λόγῳ συνηθείας, εἴτ' ἐπιδειξεως, εἴτε καὶ παιδείας χάριν, πολλοὶ τῶν νέων διέρχονται ἐν τοῖς Σχολείοις καὶ Γυμνασίοις τοὺς ἀνεκτιμήτους τῶν προγόνων ἡμῶν θησαυροὺς πρὸς τὴν τῆς γλώσσης δῆθεν ἐκμάθησιν, ἔργῳ δὲ μηδεμιᾶς καρποῦνται ἐξ αὐτῶν λυσιτελοῦς ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐντυπώσεως, μηδὲ διάγνωσίν τινα ποιοῦνται τῶν ἀνεκτιμήτων ἐκείνων κειμηλίων, ἅτινα ἐν αὐτοῖς τεθησαυρισμένα ὑπάρχουσιν. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι, ἅμα τῇ τῶν Σχολείων ἀποφοιτήσῃ, εἰσελάσαντες οἱ τοιοῦτοι νέοι εἰς τὸ κοινωνικὸν τοῦ βίου στάδιον, οὕτω ταχέως καὶ παντελῶς ἀνορεκτοῦσι πρὸς τὰ ζωήρβυτα τῆς σοφίας ἐκεῖνα γάματα, ἅτινα ὀφείλον νὰ καταρδεύωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν κατὰ πᾶσαν τῆς βιοτικῆς ὁδοπορίας τὴν ἀύχμηρὰν ἔρημον, ὥστε πα-

ρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀκατασθέντος βού-
των νεωτεριστικῶν ἰδεῶν καὶ ψευδο-
σοφισμάτων, ἀγονταὶ καὶ φέρονται ὑπ'
αὐτῶν, καὶ ἐν ἐλλείψει πάσης ἄλλης
ὑγιоῦς διανοητικῆς τροφῆς, στέργω-
σιν, ὡς ὁ ἄσωτος υἱὸς ἐν τῇ ξένη χώρᾳ,
να κορένωσι τὴν γαστέρα αὐτῶν ἀπὸ
τῶν εὐρωπαϊκῶν μυθαρῶν καὶ ψευδο-
λογημάτων, ὑφ' ὧν, ὡς μὴ ὄφειλε!
κατεπλουμήρησεν ὁ ματαιόφρων ἡμῶν
αἰὼν. Τί δὲ τὸ ἐντεῦθεν; Πλανῶντες
καὶ πλανώμενοι κινδυνεύομεν ν' ἀπο-
λέσωμεν ὅ,τι μέγιστον καὶ τιμαλφές,
τὴν προγονικὴν ἡμῶν καταγωγὴν, τὴν
ἐθνικότητα.

Αἴτιον δὲ τῆς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ
ἀριστουργήματα ἀνορεξίας καὶ ἀπο-
στροφῆς ταύτης τινῶν οὐδὲν ἄλλο
νομίζομεν ἢ, ἐνθεν μὲν τὴν ἀτελεῖα καὶ
ἐπιπόλαιον τῆς γλώσσης σπουδὴν, ἐν-
θεν δὲ ὑψηλόφρονά τινα καὶ ματαίαν
οἴησιν, ὅτι δῆθεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς
προήχθη ἐπὶ τὸ ἄκρον πάσης σοφίας
καὶ γνώσεως, πάντα δὲ τὰ ἀρχαῖα θεω-
ρητέα ὡς αἰολά τινα καὶ εὐρωπιῶντα
φληναφήματα σοφιστικὰ καὶ λεπτο-
λόγια. Ὅποια ἀπάτη! ὅποια πλάνη!
ὅποια ζημία! Καὶ πρῶτον μὲν ἐρωτῶ
ὁμᾶς, ὦ φίλοι νεωτερισταί, πῶς τολ-
μᾶτε ν' ἀποφαίνεσθαι περὶ πραγμάτων,
ἅτινα ἢ ἀτελῶς ἢ οὐδόλως ἐσπουδά-
σατε; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπίστασθε τὸ περὶ
οὗ καταφέρεσθε, πῶς ἀυστόλως κα-
λύπτετε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπισκιάζετε
τὸ φῶς, ὅπερ ἐφώτισε καὶ φωτίσει
ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῶν ἐξυμνουμένην
Εὐρώπην καὶ τὰ σοφὰ αὐτῆς πνεύματα;
Διατί τάχα, καίτοι ἔχοντες ὡς ἀνα-
φαίρετον κληροδότημα τοὺς εὐθαλλεῖς
καμάτους αὐτῶν τῶν πρώτων τῆς σο-
φίας γεωργῶν, ἀντὶ νὰ προστρέχωμεν

κατ' εὐθὺ πρὸς αὐτοὺς, νὰ προτιμῶμεν
τοὺς μαθητὰς τῶν μαθητῶν ἐκείνων,
οἵτινες, παραλαβόντες τὰς βάσεις καὶ
ἀφορμὰς αὐτῶν ὑπ' ἐκείνων, ἀνέμιξαν
αὐτὰς, κατὰ τὸ δοκοῦν, μὲ τὰς ἐθνικὰς
προλήψεις, καὶ τὰς σχολαστικὰς, θρη-
σκευτικὰς καὶ νεοσοφιστικὰς αὐτῶν
αἱρέσεις καὶ δοξασίας; — Διατί ἄλλο
βεβαίως, εἰ μὴ διότι πολλὰ ὀλίγον
γινώσκομεν αὐτοὺς καὶ πολλὰ ὀλίγον
ἀγαπῶμεν νὰ συντυγχάνωμεν μετ' αὐ-
τῶν, ἔχοντες τὴν σφαλερὰν καὶ κακῶς
ἀπολουμένην πρόληψιν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι
δῆθεν εἰσὶ σχολαστικοὶ τινες καὶ ἀυ-
στηροὶ τῆς ἀρετῆς διδάσκαλοι; — Ὅ-
χι, φίλοι νεωτερισταί, ὄχι· τὸ πρᾶγμα
δὲν ἔχει οὕτως. Οἱ διδάσκαλοι οὗτοι
εἰσὶ γλυκεῖς καὶ καταπειστικοί, εἰσὶ
ὀμιλητικοὶ καὶ εὐπροσῆγοροι, εἰσὶ κοι-
νωνικοὶ καὶ ἀγαθοὶ πολῖται καὶ πατρι-
ῶται. Δὲν διδάσκουσι γνώμας, αἰτινες
κατ' ἐκείνην μόνον τὴν ἐποχὴν ἦσαν
ἀναγκαῖαι, ἀλλ' ἀληθείας γενικὰς, ἀ-
ληθείας ἀπολύτους καὶ αἰωνίας. Δὲν
παραينوῦσιν ὑψηλὴν καὶ ὑπεράνθρωπον
ἀρετὴν, ἀλλὰ καθήκοντα κοινωνικὰ
καὶ χρέη παντός καλοῦ καγαθοῦ ἀν-
δρός, εἴτε ὡς πατὴρ καὶ συζύγου, εἴτε
ὡς υἱοῦ καὶ πολίτου θεωρουμένου. —
Συνανεστράφητέ ποτε μετὰ τοῦ Σω-
κράτους; — Τίς δύναται ν' ἀρνηθῆ
πόσον εἶναι γλυκὺς, πόσον ὀμιλητικὸς,
πόσον ἐπαγωγὸς εἰς τοὺς λόγους καὶ
καταπειστικὸς εἰς τοὺς συλλογισμοὺς
καὶ τὰς γνώμας; Δὲν σοὶ ἐπιβάλλει ψυ-
χρῶς τὰς ἀληθεῖς καὶ σοφὰς αὐτοῦ
θεωρίας ὡς παραδεχτέας, ἀλλὰ σὲ φέρει
εἰς θέσιν νὰ ὁμολογήσῃς σὺ μόνος
ταύτας. Τί περιττὸν καὶ ἀνωφελές εἰς
τοὺς διαλόγους τοῦ; Τί δυσνόητον καὶ
ἀνεφάρμοστον εἰς πᾶσαν ἐποχὴν καὶ

εἰς πᾶν ἔθνος; — Πόσῃν λοιπὸν ζη-
μίαν ἐπιφέρει ἡ στέρησις τῶν πολυτί-
μων τούτων συνδιατριβῶν τοῖς ἐν ἐλα-
χίσῃ μοίρᾳ αὐτὰς τιθεμένοις, καὶ τοῖς
νεωτεριστικοῖς ἐντροφῶσι μυθαρῶσι;

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ πρόθεσις ἡμῶν δὲν
ἀφορᾷ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἀντικειμένου
τούτου, ἀφίνωμεν εἰς τοὺς κρείττο-
νας ἡμῶν ἵνα περαίνωσι καὶ ἀναπτύ-
σωσι τὰς ἐπὶ τούτου γνώμας καὶ σκέ-
ψεις· ἄλλως τε, οὐδ' οἱ πρῶτοι ἐσμέν
οἱ κατὰ τῶν μυθιστοριῶν φωνὴν ἀφέν-
τες, οὐδὲ τὸ κακὸν ὑπάρχει τοσοῦτω
γενικόν καὶ ἐπιφοβόν. Ἐπιθυμοῦντες
ὁμῶς ἵνα αἰσθητότερον καταδείξωμεν
τὴν ἐκ τῆς τῶν προγονικῶν ἡμῶν ἀ-
ριστουργημάτων μελέτης ἄμεσον τοῖς
ἐντυγχάνουσιν ὠφέλειαν, ἐπεχειρισάμε-
θα τὴν συνοπτικὴν ἐρμηνείαν διαλόγου
τινὸς τοῦ « ἀνδρῶν ἀπάντων σοφωτά-
του Σωκράτους, » ὁμολογοῦντες ἅμα
ὅτι οὐδὲν πλέον ἢ ποτήριον μόνον ἐκ
τῶν γλυκερῶν ναμάτων τῆς πολυχεύ-
μονος ῥήτρας τοῦ δαιμονίου ἐκείνου
ἀνδρός παρέξωμεν τοῖς φίλοις ἀνα-
γνώσταις.

Ἐὰν δὲ ἡ οἰκονομία τῶν κοινωφε-
λεστάτων καὶ σωτηριωδεστάτων ἐστὶν
ἀρετῶν, οὐδεὶς βεβαίως θέλει μεμφθῆ
ἡμᾶς ὅτι ἐξελεξάμεθα ἵνα παραθέσωμεν
ὅσα περὶ αὐτῆς ἐφιλοσόφησεν ὁ Σω-
κράτης. Καὶ πῶς δὲν εἶναι πρέπον ἵνα
λογιζῆται ἡ οἰκονομία ὡς συντηρητι-
κὴ τις τῆς κοινωνίας ἀρχὴ καὶ θεμέ-
λιον, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς πᾶσιν ἀξιοσπού-
δατος; — Τίς ἀκολουθήσας τὰς περὶ
αὐτῆς σκέψεις καὶ θεωρίας τοῦ θεοῦ
Σωκράτους δὲν ἐπέισθη ὅτι εἰς πάντας
μὲν ἐν γένει ἡ οἰκονομία ἀπαραιτήτως
ἀναγκαῖα ἐπιστήμη ἐστὶ, μάλιστα δὲ
εἰς τοὺς περισσοῦσιν τινὰ ἔχοντας; Ἐὰν

« τὸ φυλάξαι τ' ἀγαθὰ χαλεπώτερον
» ἐστὶ τοῦ κτήσασθαι, » κατὰ τὸν τοῦ
βήματος λέοντα, πόσον ἄρα γε χαλε-
πώτερον ἤθελεν εἶναι τῷ κεκτημένῳ
οὐχ ἀπλῶς τὸ σώζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐ-
ξοῖν τὴν οὐσίαν, εἰ μὴ ἐπίστατο τὴν
τῆς οἰκονομίας θαυμασίαν ἐπιστήμην;
— Αὕτη ἐστὶν ἡ διδάσκουσα οὐχ ἀπλῶς
τὸ κτᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐξοῖν καὶ
σώζειν τὰ ὑπάρχοντα. Διδάσκουσα δὲ
τὸ αὐξοῖν τὴν οὐσίαν, οὐδόλως συνεπά-
γεται καὶ τὸ ἐπισωρεύειν ἀκορῆσως καὶ
πλεονεκτικῶς ὄγκους ἐπὶ ὄγκων καὶ
μέταλλα νεκρὰ καὶ ἄχρηστα ἐπὶ ἄλλων
ὁμοίων, ἀλλὰ τὸ ἐμφρόνως καὶ νουνε-
τῶς διαχειρίζεσθαι τὰ ὑπάρχοντα, καὶ
ἐξ ἀχρήστων χρήματα αὐτὰ ποιῆσθαι.
Ὅστε, κατὰ τὸν Σωκράτην, ἀγαθὸς
οἰκονόμος ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις ἐπίστα-
ται οὐ μόνον τὸ αὐξοῖν τὸν ἑαυτοῦ οἴ-
κον, ἀλλὰ μεταδίδωσι τῆς εὐπορίας
καὶ ἄλλῳ τινί, καὶ τοῖς φίλοις προσβο-
ηθεῖ, καὶ τῇ πατρίδι ἐν ἀνάγκαις εἰσ-
φέρει, καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας προθύ-
μους καὶ εὐνοὺς καὶ πιστοὺς καθίστησιν·
εἰς τὸν τοιοῦτον δὲ δικαίως ἀρμόζει ἡ
τοῦ καλοῦ καγαθοῦ ἀνδρός ἐπι-
νομία. Γενικώτερον δὲ εἰπεῖν, ἡ οἰκο-
νομία ὀρίζει τὰ χρέη τοῦ τε ἀνδρός ἐν
τοῖς ἔξω καὶ τῆς γυναικὸς ἐν τῷ οἴκῳ,
κανονίζει τὰ ἔργα ἀμφοτέρων καὶ δια-
γράφει τὸ σχέδιον τῆς τε οἰκογενειακῆς
καὶ πολιτικῆς εὐημερίας.

Ὅπως δὲ μὴ βαρύνωμεν τοὺς ἀνα-
γνώστας διὰ μακρᾶς παραφράσεως τοῦ
ὅλου λόγου, ἐπιχειροῦμεν τὴν περιλή-
ψιν τοῦ περὶ οἰκονομίας διαλόγου τοῦ
Σωκράτους, ὃν μᾶς διέσωσεν ὁ Ξενο-
φῶν διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ καλλι-
πείας καὶ χάριτος. — Ἀναγκαῖον δὲ
πρὸς ἀκριβεστέραν τοῦ διαλόγου κα-

τάληφιν νά προτάξωμεν ὀλίγα τινά καί περὶ τοῦ Κριτοβούλου, πρὸς ὃν γίνεται ὁ διάλογος.

Ὁ μὲν λοιπὸν Κριτόβουλος ἦν εὐγενὴς Ἀθηναῖος, νέος καὶ πλούσιος, ἀπειρος δὲ τοῦ οἰκονομεῖν, ὡς φαίνεται, καὶ ὀλίγον φροντίζων ὅπως αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν του· διὸ καὶ ἀμηχανῶν ἐπὶ τῇ βαθμηδὸν φθορᾷ καὶ ἐλαττώσει αὐτῆς προσέρχεται πρὸς τὸν φίλον του παντὶ δὲ εὐπρόσιτον καὶ κοινὸν διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν τῆς νεολαίας Σωκράτην, ἵνα διδαχθῇ παρ' αὐτοῦ τὰ τῆς οἰκονομίας μαθήματα. Κατὰ δὲ τὴν τότε τῶν Ἀθηναίων πολιτείαν ἦτοι τὴν δημοκρατίαν, ἐκ τῆς τάξεως ταύτης τῶν εὐπατριδῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξελέγοντο τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ἐν ἄλλοις πολιτικοῖς ἀξιωμασίν· ἐφορολόγουν δὲ αὐτοὺς μάλιστα καὶ βαρύτερον παντὸς ἄλλου, ἐν ταῖς κοιναῖς τῆς πόλεως ἀνάγκαις, ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς, ἀναλόγως τῆς περιουσίας ἐκάστου, τὰς χορηγίας, καὶ τριηραρχίας, καὶ γυμνασιάρχίας, καὶ ἵπποτροφίας καὶ λοιπὰς κοινὰς λειτουργίας καλουμένας. Διὸ καὶ συμβουλεύει αὐτὸν ὅτι χρεωστῆ νά φροντίζη περὶ αὐξήσεως τῆς περιουσίας του ὅπως ἐπαρκῆ εἰς ὅλα ταῦτα.

Ἀρχόμενος λοιπὸν τοῦ λόγου ὁ Σωκράτης ἐξετάζει πρῶτον ὅ,τι ἐστὶν ἡ οἰκονομία καὶ τί τὸ τοῦ οἰκονόμου ἔργον· δίδωσι δὲ ὀρισμὸν αὐτῆς ἀξιόλογον διὰ τῶν ἑξῆς: «οἰκονόμου ἀγαθὸν ἐστὶν εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον.» καὶ κατατάσσει αὐτὴν μετὰ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἐἶτα συζητεῖ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς, ὅπερ ἐστὶν ὁ οἶκος μετὰ πάντων τῶν πρὸς τὸν οἶκον ἐχόντων σχέσιν, καὶ ἀναερίσκει ὅτι ἡ

οἰκονομία ἔχει ἀπόλυτον ἔκτασιν ἐπὶ παντὸς ὅ,τι κέκτηται τις. Πареισάγων δὲ τὴν ἔνστασιν ὅτι καὶ πολλῶν βλαβερῶν κάτοχος δύναται τις νά ἦναι, ὡς τῶν ἐχθρῶν λ. χ. συζητεῖ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης τοῦ οἰκονόμου καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἀγαθὸς οἰκονόμος ἐστὶν, ὅστις καὶ τὰ ἀχρηστά καὶ ἐπιβλαβῆ δύναται νά μετατρέψῃ εἰς χρήσιμα, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας καὶ αὐτὰ τὰ χρησιμώτατα, ὡς, τὸ ἀργύριον, καὶ οἱ ἀγροὶ καὶ τὰ θρέμματα, ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπιζήμια εἰσι τῶ μὴ ἐπισταμένῳ ἐπωφελῶς χρῆσασθαι. Ἐρωτῶντος δὲ τέλος τοῦ Κριτοβούλου, διατί ἄρα γε πολλοί, καίτοι ἔχοντες κεφάλαια καὶ ἐπιστήμας ἀφ' ὧν δύναται ἐργαζόμενοι νά αὐξήσωσι τοὺς οἴκους των, καὶ ὁμῶς δυστυχοῦσιν, ὁ Σωκράτης διαλύει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, λέγων ὅτι οὗτοί εἰσι δούλοι, καὶ δούλοι αἰσχροῦν δεσποτῶν, τῶν ἰδίων δηλονότι αὐτῶν παθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ὧν τὸ μὲν κεφάλαιον ἐστὶν ἡ ἀρχὴ καὶ αἱ ταῦτα παρακολουθοῦσαι κακίαι, αἶον αἱ κυβεῖαι, αἱ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων ὀμιλίαι καὶ ματαιοσχολίαι· προσέτι δὲ αἰγαστριμαργίαι, ἡ κρεπάλαι καὶ παντοῖου εἶδους ἀσωτεῖαι· καὶ τέλος ἡ ὀκνηρότης καὶ ματαιόφρων μικροφιλοτιμία. Οὗτοι δὲ πάντες οἱ αἰσχροὶ δεσπότες, οὓς θεωρεῖ πολλῶ ἀπηνεστέρους καὶ αὐτῶν τῶν πολεμίων, οὕτω θεινῶς ἀρχοῦσι τῶν ἀνθρώπων, ὥστε δὲν ἐγκαταλείπουσιν αὐτοὺς, εἰ μὴ ὀπίταν αἰσθανθῶσιν αὐτοὺς ἀνικάνους ἤδη εἰς τὸ ἐκτελεῖν τὰς τυραννικὰς ἐπιταγὰς των, εἰς τὸ ἔσχατον δηλονότι γῆρας ἀφίπνουσιν αὐτοὺς κακῶς ἔχοντας, διὰ νά ἐξασκήσωσι τὴν τυραννίαν των ἐπὶ ἄλλων.

Ἐντεῦθεν μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλο

ζήτημα· διότι, παραδεξάμενος ὁ Κριτόβουλος τὰς θεωρητικὰς περὶ οἰκονομίας γνώμας τοῦ Σωκράτους, ζητεῖ ἤδη νά μάθῃ παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν πρακτικὴν αὐτῆς μέθοδον, ἐφ' ᾧ ἐπικαλεῖται τὰς σοφὰς τοῦ φίλου του γνώμας· παραπνεύεται δὲ πρὸς αὐτὸν ὅτι, μήπως φρονῆ αὐτὸν ἱκανῶς πλούσιον καὶ διὰ τοῦτο δὲν σοχάζεται ἀναγκαῖον νά τῷ διδάξῃ τὰ σοφὰ τῆς οἰκονομίας μαθήματα. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἐναντιοῦται ἐπιμόνως εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, λέγων μάλιστα ὅτι τὸν νομίζει πολλὰ πένητα, καίτοι ἑκατονταπλάσιονα ἐκείνου κέκτημενον· ἀποδεικνύει δὲ τοῦτο ἀριθμῶν τὰς ἐκ τῆς κοινωνικῆς θέσεώς του ἐπιβεβλημένας αὐτῷ δαπάνας. Διότι, λέγει, σὺ ὑποχρεοῖσαι καὶ εἰς τοὺς θεοὺς νά θύῃς πολλὰ καὶ μεγάλα, καὶ ξένους νά δέχῃσαι μεγαλοπρεπῶς, καὶ τοὺς πολίτας νά δειπνίζῃς καὶ νά εὖ ποιῆς, καὶ εἰς τὴν πόλιν, ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης, νά τελῆς μεγάλα: ἵπποτροφίας, καὶ χορηγίας, καὶ γυμνασιάρχίας, ὅταν δ' ἐμπόλεμος γένηται, καὶ μισθοὺς τριηραρχίας καὶ εἰσφοράς, ὅσας δὲν εἶναι εὐκόλον νά ὑποφέρῃ τις. Συγκρίνων δὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν πρὸς τὴν ἐκείνου, εὕρισκει αὐτὴν πολλῶ μείζονα, ὡς ἀπὸ ἡλιγμένην μὲν πτωχῶν τούτων τῶν δαπανῶν, ἐπαρκέσσαν δὲ εἰς τὴν λιτὴν καὶ αὐτάρκη αὐτοῦ διαίταν. Ὁ δὲ Κριτόβουλος ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασιν τοῦ νά εἰσέλθωσιν εἰς τὴν τοῦ πρακτικοῦ τῆς οἰκονομίας μέρους ἐξέτασιν. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης βραδέως καὶ λογικῶς χωρῶν, γαίρει μὲν ὅτι ἑαυτὸν Κριτόβουλον νά αἰσθανθῇ τὸ ἀναγκαῖον τῆς οἰκονομίας, ὁμολογεῖ δὲ τὴν ἀπειρίαν αὐτοῦ, λέγων ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νά γνωρίζῃ τὴν ἐπιστήμην αὐτῆς,

καθότι, οὔτε αὐτὸς ἐκτήσατό ποτέ τι, οὔτε ἄλλου τινὸς περιουσίαν διεχειρίσατο· ἀλλ' ὑπόσχεται νά παραπέμψῃ αὐτὸν εἰς ἄλλον ἐπιστημονέστερον καὶ ἐμπειρότερον ἑαυτοῦ, ὅπως διδαχθῇ παρ' ἐκείνου ὅσα ἐπιθυμῆ νά μάθῃ παρ' αὐτοῦ. Διότι, λέγει, παρατηρήσας πολλοὺς τῶν ἐν τῇ πόλει, τοὺς μὲν εὐποροῦντας ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιτηδεύματων τοὺς δὲ ἀποροῦντας, ἐπεσκέφθην πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπέισθην ὅτι τοῦτο προήρχετο ἐκ τῆς διαφοροῦ χρήσεως τῆς περιουσίας ἐκατέρων. Ἀπαριθμῶ δ' ἀκολουθῶς τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἀποδεικνύει ὅτι, οὔτε οἰκίαν εὐχρηστον δύναται τις οἰκοδομήσῃ, οὔτε ἐπιπλα εὐχρηστα νά ἔχῃ, κἂν πολλὰ ᾧσιν, οὔτε οἰκέτας νά μεταχειρισθῇ, οὔτε γῆν νά γεωργήσῃ, οὔτε ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ λοιπῶν θρεμμάτων νά ὠφεληθῇ, εἰ μὴ ἐπίσταται οἰκονομεῖν πάντα ταῦτα. Συμβουλεύει δὲ αὐτὸν ἐὰν βούλεται ἐκ τῶν καλῶν παραδειγμάτων νά ὠφεληθῇ, ἵνα μὴ θεᾶται τοὺς ἐπιστήμονας ἐκάστου τοῦ ἀνω ρηθέντων ἐπιτηδεύματων ὅπως ἐν ταῖς κωμῳδαῖς καὶ τραγωδίαις θεᾶται τοὺς ὑποκριτάς, οὐχ ἵνα γίνῃ ποιητῆς ἀλλὰ πρὸς τέρψιν ἀπλῶς, ἀλλὰ μένου ἐγρηγορότα καὶ προσοχὴν συντεταμένην. Προχωρῶν δ' εἰς τὰς σκέψεις τοῦ ὁ Σωκράτης ἀποφαίνεται ὅτι οὐδ' ἡ γυνὴ χρήσιμος καὶ ἀγαθὴ συνεργάτις τοῦ ἀνδρὸς δύναται νά γίνῃ, μὴ διδαχθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὅτι οὐδὲ δίκαιον εἶναι νά αἰτιώμεθα τὴν γυναῖκα ἐπὶ τῇ ἀμαθίᾳ αὐτῆς, διότι φύσει ἡ γυνὴ ἀμαθὴς καὶ ἀπειρος παραδίδοται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρὸς, ἐλάχιστα ἐωρακῖα καὶ ἀκηκούια, ὥστε εἶναι πολὺ θαυμαστότερον τὸ νά λέγῃ καὶ πράττῃ τὰ

δέοντα ἢ τὸ νὰ σφάλῃ. Καὶ τέλος ὅτι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἄρμονία ἐν τῇ συζυγίᾳ, πρέπει ἢ τῆς γυναικὸς φύσις νὰ ἦναι ὅλως ἀντίρροπος τῆς τοῦ ἀνδρός· διότι διὰ μὲν τῶν ἐξωτερικῶν ἐργασιῶν καὶ καμάτων τοῦ ἀνδρός ἐρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τὰ ἀγαθὰ, διὰ δὲ τῆς γυναικὸς δαπανῶνται τὰ τεταμιευμένα· ἄπερ καλῶς μὲν γινόμενα, αὐξοῦνται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ πραττόμενα, μειοῦνται καὶ ἐξαφανίζονται.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνομολογήσας ὁ Κριτόβουλος τὰς τοῦ Σωκράτους γνώμας, ἐρωτᾷ ἤδη ποία ἐκ τῶν τεχνῶν ἐστὶν ἡ καλλίστη καὶ ἐπωφελεστάτη, καὶ μάλιστα ἐμπρέπουσα αὐτῷ ὡς εὐπατρίδῃ. Ὁ δὲ Σωκράτης ἐπαινεῖ τὴν ιδέαν αὐτοῦ, καὶ διακρίνει τὰς βαναυσικὰς ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν, γνωμοδοτῶν ὅτι αἱ πρῶται εἰσι παντάπασιν ἀνεπιτήδεια ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ, ὡς ἐκθηλύνουσαι μὲν τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς ἀρρώσαινουσαι, οὐδὲ σχολὴν παρέχουσαι νὰ συνεπιμελήται τις τῶν φίλων καὶ τῆς πόλεως, καὶ νὰ ὑπερασπίζηται τὴν πατρίδα. Συνίστησι δ' αὐτῷ ὡς καλλίστην τὴν γεωργικὴν, ὑποστηρίζων τὴν γνώμην αὐτοῦ διὰ λαμπρῶν παραδειγμάτων· τὸ μὲν τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως, λέγων ὅτι ἐκεῖνος δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ μέσου μέγας ἐγένετο, διότι ἴδιον αὐτοῦ μέλημα ἔθετο τὴν καλλιέργειαν τῶν δύο τούτων τεχνῶν, τῆς γεωργικῆς καὶ τῆς πολεμικῆς, καὶ ὅτι οὕτως ἰσχυρῶς συνήψε τὰς δύο ταύτας τέχνας, ὥστε τῆς μιᾶς εὐοδομένης νὰ συναύξη καὶ κρατύνεται καὶ ἡ ἑτέρα. Διότι διέταξεν, οἱ μὲν γεωργοὶ νὰ τρέφωσι τοὺς πολεμικοὺς, οἱ δὲ πολεμικοὶ νὰ ἀρήγωσι τοὺς γεωργοὺς, ὥστε ἀμφότεροι νὰ συνενισχύ-

ωνται καὶ συναύξωσιν. Οὕτω δὲ κατάρθωσε νὰ καταστῇ μέγας κατὰ τε τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω. — Ἔτερον δὲ παραδειγμα ἀναφέρει ἀνέκδοτόν τι περὶ Κύρου τοῦ νεωτέρου. Ὅτι ὁ Λύσανδρος σταλλεῖς ποτε πρέσβυς παρὰ Κύρῳ τῷ νεωτέρῳ ἐδεξιώθη παρ' αὐτοῦ φιλοφρόνως, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπεδείκνυεν αὐτῷ καὶ τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον αὐτοῦ. Ἀφεῦ δὲ ὁ Λύσανδρος ἐθαύμασε τὴν τε εὐταξίαν καὶ ποικιλίαν τῶν δένδρων, καὶ τὸ εὐγώνιον τῶν δενδροστιχιῶν, καὶ τὰς ἡδέϊας καὶ εὐώδεις ὀσμὰς τῶν ἀνθέων, ἠρώτησε τὸν Κύρον ποῖος ἄρα γε ἦν ἐκεῖνος, ὃς κατεμέτρησε καὶ διέταξεν οὕτω πάνυ καλῶς ἕκαστα τούτων· ὁ δὲ Κύρος ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτὸς διεμέτρησε καὶ διέταξε πάντα ταῦτα. Τότε ὁ Λύσανδρος ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν καὶ ἰδὼν τὸ κάλλος τῶν ἱματίων ἄπερ ἔφερε, καὶ τῆς ὀσμῆς αἰσθανόμενος ἦν προέπεμπε, καὶ τὸ κάλλος τῶν στρεπτῶν καὶ τῶν ψελλίων καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου ὃν εἶχε, — Τί λέγεις, εἶπεν, ὦ Κύρε; ὄντως σὺ ἰδίαις χερσὶν ἐφύτευσάς τι τούτων; — Καὶ ὁ Κύρος, θαυμάζεις, εἶπεν, ὦ Λύσανδρε, τοῦτο; Ὁμνυμι εἰς τὸν Μίθρην ὅτι ὅταν ὑγιαίνω, οὐδέποτε ἐδείπνησα, πρὶν ἢ ἰδρῶσω ἐξασκῶν ἔργον τι ἢ πολεμικὸν ἢ γεωργικόν. — Τότε ὁ Λύσανδρος ἀκούσας ταῦτα ἠσπάσατο αὐτὸν καὶ τὸν εἶπε. — Δικαίως, ὦ Κύρε, μοὶ φαίνεσαι νὰ ἦσαι εὐδαιμόνων· διότι ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, εὐδαιμονεῖς.

Ἄλλὰ μὴ ἀρκούμενος καὶ εἰς ταῦτα ὁ δεινὸς καὶ εὐγλωττος Σωκράτης, πλέκει ἤδη καὶ αὐτὸς λαμπρότατον τῆς γεωργικῆς ἐγκώμιον. Διδάσκει δ' ἐν αὐτῷ καὶ πείθει ὅτι ἡ γεωργία οὐ μόνον αὐξήσει οἶκου καὶ ἀσκήσις σωμα-

των ἐστὶ προσήκουσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἡδυπάθειά τις καὶ πηγὴ πάσης εὐτυχίας καὶ ἀφθονίας. Διότι, λέγει, παρέχει τῷ ἐργαζομένῳ καὶ θεοῖς μεγαλοπρεπῶς θύειν, καὶ βωμοὺς καὶ ἀγάλματα κοσμεῖν, καὶ τὰ ἥδιστα θεάματα καὶ ὀσμὰς ἀπολαβεῖν, καὶ πρόβατα καὶ ἵππους καὶ κύνες ἀδαπάνως τρέφειν. Παρέχουσα δὲ τ' ἀγαθὰ ἀφθονώτατα, καὶ τὴν ψυχὴν ἐθίζει καρτερεῖν καὶ ἀνδρίζεσθαι, ὥστε φέρειν καὶ ψυχὴ καὶ θάλη, ἀναγκάζουσα καὶ πρῶτ' ἐγείρεσθαι καὶ σφοδρῶς πορεύεσθαι. Παρορμᾷ δὲ καὶ εἰς τὸ σὺν ὀπλοῖς ἀμύνεσθαι τὴν χώραν, διότι ἡ γῆ τρέφει τοὺς καρπούς ἐν τῷ μέσῳ, ὥστε νὰ τοὺς λαμβάνει ὁ ἰσχυρώτερος. Ἴδου καὶ ἕτερα ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἀπαριθμούμενα τῆς γεωργίας πλεονεκτήματα: — Τίς τέχνη, λέγει, ἰκανωτέρους καθίστηται τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν εἰς τε τὸ τρέχειν, καὶ πηδᾶν, καὶ ἀκοντίζειν, παρὰ τὴν γεωργίαν; Ποία δὲ τέχνη ἀντιχαρίζεται πλείονα εἰς τοὺς ἐργαζομένους; Ποία δὲ φιλοξενεῖ τοὺς φίλους πλουσιώτερον; Ποῦ δὲ δύναται τις νὰ διαχειμάσῃ ἐν πλείονι ἀφθονίᾳ πυρὸς καὶ θερμῶν λουτρῶν παρὰ εἰς τὰ χωρία; Ποῦ δὲ εὐχαριστότερον τερπόμενος μὲ ὕδατα ψυχρὰ καὶ αὔρας γλυκείας καὶ σκιάς ἢ κατὰ τοὺς ἀγρούς; Τίς δ' ἄλλη τέχνη πρεπωδεστέρας ἀπαρχὰς παρέχεται εἰς τοὺς θεοὺς, ἢ ἑορτὰς πληρστέρας ἀποδεικνύει; Τίς δὲ προσφιλεστέρα τοῖς οἰκέταις, ἢ ἡδυτέρα τῇ συζύγῳ, ἢ ποθεινότερα τοῖς τέκνοις, ἢ εὐχαριστότερα τοῖς φίλοις; Καὶ ἕτερον δὲ αὐτῆς πλεονεκτήμα ἀνευρίσκει ὅτι καὶ δικαιοσύνην διδάσκει τοὺς ταύτην ἀσχοῦντας· αὐτοὺς γὰρ ἀρίστα θεραπεύοντας αὐτὴν πλείστα

ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. » Προσέτι δὲ καὶ τὸν κοινωνικὸν τῶν ἀνθρώπων σύνδεσμον συγκρατεῖ καὶ ἐπιρρύνει, ἐπειδὴ διὰ πολλῶν χειρῶν ἐνεργεῖται, καὶ ἐν καιρῷ ἀμύνης ἀναγκάζει τοὺς ἐργαζομένους νὰ συμβοηθῶνται σὺν τοῖς ὀπλοῖς. Ἐπισφραγίζει δὲ τὰ ἐγκώμια αὐτῆς ὀνομάζων τὴν γεωργίαν μητέρα καὶ τροφὸν ὄλων τῶν ἄλλων τεχνῶν. — Ὑποβαλόντος δὲ τοῦ Κριτοβούλου τὴν ἐνστασιν ὅτι πλείστα εἰσι τὰ τὴν γεωργίαν σφραγίζοντα, οἷον αἱ χάλαζαι, καὶ οἱ ὑπερβολικοὶ αὐχμοὶ, καὶ ὄμβροι, καὶ ἐρυσίβαι, καὶ νόσοι θρεμμάτων καὶ ὅσα ἄλλα ἀδύνατά ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ προνοῆσαι, ὁ Σωκράτης ἀντικρούει τὴν ιδέαν αὐτῆν, λέγων ὅτι τὰ τοιαῦτα θεομοιάζουσι μὲ τὰς πολεμικὰς πράξεις, καὶ ὅτι οἱ σώφρονες ὀφείλουσι νὰ θεραπεύωσι ὑπὲρ πάντων τῶν κτημάτων αὐτῶν τοὺς θεοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς μόνον ν' ἀναθέτωσι τὰς ἐλπίδας των.

Ἐνταῦθα ἐπανερχεται καὶ αὖθις ὁ Κριτόβουλος εἰς τὴν προηγουμένην αὐτοῦ πρότασιν καὶ παρακαλεῖ τὸν Σωκράτην ἵνα διεκπεράνη ὅσα περὶ τῆς οἰκονομίας ἀπέλιπεν. Οὗτος δὲ πρῶτον μὲν γενικὴν τινα ἀνακεφαλαίωσιν ποιεῖται τῶν εἰρημένων, ὡς ἀκολούθως: — Ἐδοξεν ἡμῖν, λέγει, ὅτι ἡ οἰκονομία ἐστὶν ἐπιστήμη τις· ἢ δὲ ἐπιστήμη αὕτη ἐφαίνετο νὰ ἦναι ἐκείνη, δι' ἧς οἱ ἄνθρωποι αὐξάνουσι τοὺς οἴκους των· οἶκον δ' ὠνομάσαμεν πᾶν ὃ, τι κέκτηται τις· κτήσιν δὲ ἐκαλέσαμεν ὅ, τι ὠφέλιμον ἐκάστω εἰς τὸν βίον ὑπάρχει· ὠφέλιμα δ' εὐρωμεν πάνθ' ὅσων ἐπίσταται τις τὴν χρῆσιν. Ὁμολογήσαμεν δ' ὅτι οὔτε πάσας τὰς ἐπιστήμας ἐστὶν εὐκόλον νὰ μάθῃ τις, οὔτε πρέπει πᾶσαι εἰς τοὺς ἐλευθέρους, ὡς αἱ βα-

ναυσικά τέχνη, αἰτίνες καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνονται καὶ τὰς ψυχὰς καταγύνουσι. Ἐκρίναμεν δὲ, λέγει, τὴν γεωργίαν ὡς ἐργασίαν ἀρίστην καὶ πρεπωδεσάτην ἀνδρὶ καλῷ καγαθῷ, καὶ ἐπαναλαμβάνει συντόμως τὰ τῆς γεωργίας ἐγκώμια. Ὁ δὲ Κριτόβουλος συνομολογεῖ τούτοις καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὸν τρόπον τῶν οὕτω γεωργούντων, ὥστε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόμως ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὴν πρακτικὴν τῆς οἰκονομίας μέθοδον. Ὁ δὲ Σωκράτης δούς ἤδη πέρας εἰς τὰς θεωρίας αὐτοῦ, ὑποδείκνυσιν εἰς τὸν φίλον, καθὰ τῷ ὑπεσκέθη, ἔμψυχον ὑπόδειγμα πρακτικῆς οἰκονομίας, διηγούμενος πρὸς αὐτὸν τὸ σύστημα ζωῆς καλοῦ καγαθοῦ τινός Ἀθηναίου, Ἰσχομάχου καλουμένου, εἰς οὗ τὴν ἐπίσκεψιν προσήλθεν ὑποκινήθεις, ὡς λέγει, ἐκ τῆς γενικῆς τῶν πολιτῶν φήμης, ἀποδιδούσης τῷ Ἰσχομάχῳ τὸ σεμνὸν ὄνομα καλὸς καγαθός. Τὸν ἐπαγωγὸν καὶ διδακτικώτατον τοῦτον διάλογον τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Ἰσχομάχον μέλλομεν καὶ ἡμεῖς ἐν περιλήψει διεξελθεῖν ἐν τοῖς ἑξῆσι.

(ἀκολουθεῖ).

Ε. Ι. Α.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ.

Ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἀπαντῶμεν τὸν πέμπτον αἰῶνα πάντων τῶν προγενεσέρων ὑπερκείμενον, καὶ πάντων ἐκείνων δραστηριώτερον καὶ ὄντως ἐνεργητικόν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ ἐμφανίζεται ὁ δέκατος ἑννατος αἰὼν πολλῶ ὑπέρτερος τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Οὗτος ἐστὶν αἰὼν τῆς προόδου· αἰὼν τῆς παιδείας· αἰὼν, ἐν λόγῳ, τῆς ἡθικῆς μορφώσεως καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ὅσον ὁ ἄνθρωπος προοδεύει καὶ ὁ νοῦς ἀναπτύσσεται, τοσούτω μᾶλλον καὶ ὑπὸ τοῦ εἰδέναι φλέγεται. Ὁ ἄνθρωπος φύσει οὐδέποτε ἀρκεῖται ἐμμένειν, ὅπου ἂν εὕρισκῃται, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ, ὅπως παλλαπλασιάσῃ καὶ αὐξήσῃ βαθμηδὸν τὰς γνώσεις αὐτοῦ. Οἱ πάντες σήμερον ἐργάζονται, ἕκαστος ἀνζλόγως ἢ ἔλαχε θέσεως καὶ φυσικῆς δεξιότητος. Κἀγὼ, καίτοι ὄλως ἀπειρος καὶ ἀσθενής, ἐννοοῦσα ὁμῶς τὴν ἐργασίαν ὡς γενικὸν καθήκον, τολμῶ μετὰ τινα μελέτην καὶ σπουδὴν, ἀναλόγως τῶν δυνάμεών μου, ὅπως ψελλίσω ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ γενάρχου τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ Ὁμήρου, ἀφοῦ πρῶτον ὑποβάλω συνοπτικῶς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ σεβαστοῦ κοινού, ὅ,τι ἠδυνήθην ἵνα συλλέξω περὶ τῆς βιογραφίας αὐτοῦ.

Ὁ Ἡρόδοτος πρῶτος συνέγραψε τὴν βιοτὴν τοῦ Ὁμήρου. Ὁ πατὴρ οὗτος τῆς ἱστορίας ἤκμασε περὶ τὰ 500 Π. Χ. ἐγεννήθη ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἀποικίαις, ὡς ὁ Ὁμήρος. Καίτοι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δωριέων γεννηθεὶς, ἐξέμαθεν ὁμῶς τὴν Ἰωνικὴν ἐν Σάμῳ, καὶ συνωκείωθη μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ πνεύματος ἀριστα. Ὅθεν δυνάμεθα δι' ὄλων τούτων τῶν διδομένων ἵνα θεωρήσωμεν αὐτὸν μάρτυρα ἀξιόχρεων τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὁμήρου, εἰὰν παραδεχόμεθα αὐτὸν ὡς συγγραφέα τῆς βιοτῆς αὐτοῦ. Διότι ἦτο ποτὲ δυνατόν ὅπως ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύῃ ποιητοῦ, οὗ περὶ ἢ ὑπαρξίς δὲν τῷ ἦτο γνωστή; Ὁ Ἡρόδοτος, λοιπὸν ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν, τοὺς ὁποίους κάμνει, φαίνεται

παραδεχόμενος ὅτι ὁ Ὁμήρος ἐγεννήθη περὶ τὰ 1016 Π. Χ. ἀλλὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖται, καθότι οὐδεὶς ἠδυνήθη ἔπως ὀρίση ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Ὅπως δὴ ποτε ὁμῶς δείκνυται ὅτι ὑπῆρξε μετὰ τῆς δεκάτης καὶ ἐνάτης Π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἔσχε μητέρα μὲν τὴν Κριθηίδα, πατέρα δὲ ἀγνοεῖται παρ' αὐτοῦ τίνα εἶχεν. Ἡ Κριθηίς, λέγει ὁ ἱστορικός οὗτος, ἐξεληθύσα μίαν τῶν ἡμερῶν παρὰ τῷ ποταμῷ Μέλῃτι ἐν καιρῷ τοῦ τοκετοῦ αὐτῆς, ἐγέννησε τὸν μέγαν τοῦτον ποιητὴν, ὃν ἐκάλεσε Μελησιγενὴν ἐκ τοῦ ποταμοῦ. Προϊόντος δὲ χρόνου ἠνομάσθη Ὁμήρος, καθότι ἐγένετο τυφλὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου, συζεύγνυται ἡ Κριθηίς τὸν Φήμιον, ὃ περ καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνατροφὴν καὶ μόρφωσιν τοῦ παιδός. Ἐκπαιδευθεὶς δὲ ὁ ἀνὴρ, ἀφοσιούται εἰς τὴν καθηγεσίαν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ναυκληρὸς τις ὀνόματι Μέντης, ἰδὼν αὐτὸν προέτρεψεν, ὅπως, παραιτηθεὶς τῆς καθηγεσίας, ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ἐν τῇ περιουσίᾳ του. Ὁ Ὁμήρος παρεδέχθη τὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντου καὶ ἠκολούθησεν αὐτῷ, ὡφελήθεις ἐκ τῆς περιηγήσεως ταύτης ἀρκούντως, καθότι ἔσχε πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ γεωγραφικὰς γνώσεις ἀκριβεῖς. Ἴδου ἐν συνόψει ἡ βιοτὴ τοῦ Ὁμήρου, ὅπως ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐκτίθεται.

Προσέτι καὶ ὁ Πλούταρχος συνέγραψε βιογραφίαν τοῦ Ὁμήρου· οὐδαμῶς ὁμῶς αὐτῆς ἀναφέρει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιοτὴν ἴσως καὶ ἀγνοεῖ αὐτήν. Ἀλλ' ἡ τοῦ Πλουτάρχου βιοτὴ συμφωνεῖ κατὰ πολλὰ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦτο ἐστὶ τραχώτατον

(TOM. Α΄.)

δείγμα ὅτι ὁ μέγας ἐκεῖνος ἱστορικός οὐδόλως λανθάνεται περὶ τῆς ἀληθοῦς βιοτῆς τοῦ Ὁμήρου, ἀφοῦ καὶ ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει τὰ αὐτά. Ἐν τούτοις, ἐφάνησαν κριτικοὶ τινες, οἵτινες μὴ παραδεχόμενοι τὸν Ἡρόδοτον ὡς συγγραφέα τῆς βιοτῆς τοῦ Ὁμήρου, ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς νεώτερόν τινα, ἀξιούντες ὅτι τὸ ὕφος τῆς βιοτῆς ταύτης ἐστὶ μεταγενεστέρως ἐποχῆς. Ἄλλοι δὲ κριτικοὶ ἀντέκρουσαν τὴν ἰδέαν ταύτην, λέγοντες, ὅτι ἂν μὲν διαφέρῃ τὸ ὕφος τῆς βιοτῆς τοῦ ὕφους τῶν ἄλλων αὐτοῦ συγγραμμάτων, τοῦτο δείκνυσιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔγραψεν αὐτὴν εἰς ἄλλην ἐποχὴν τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις, ἐνῶ μετὰ τὸν Πλούταρχον καὶ ὁ Τατιανός, καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος, καὶ ὁ Εὐστάθιος μνημονεύουσι τοῦ Ὁμήρου, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιοτῆς αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὁμῶς, ὑπῆρξαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἄνδρες, ἔχοντες καὶ διαφόρους δοξασίας περὶ τοῦ ποιητοῦ τούτου, τινὰς τῶν ὁποίων θέλω διέλθει ἐνταῦθα ἐπιτροχάδην.

Τινὲς δὲ ἰσχυρίζονται καὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ὁμήρος δὲν συνέγραψε τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν, καθότι ἡ γραφὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦν ἀγνωστος. ἕτεροι ἀνασκευάζουσι τὴν ἰδέαν ταύτην λέγοντες ὅτι, γραφὴ μὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσο εὐχρηστος καὶ κοινὴ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἀξιούσιν, ὅτι δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν τὸ ἀριστούργημα τοῦτο νὰ προέλθῃ ἐκ διανοίας ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου· ἀλλ' ὅτι πολλοὶ ὁμοῦ συνεργασθέντες ἀπετέλεσαν ἐν ὄλον. Ἐκ τῶν διαφωνιῶν τούτων προέκυψαν διάφορα συστήματα, ἐξ ὧν θέλω μνημονεύσει μόνον τοῦ συστήματος τοῦ

Βίκωνος, καὶ τοῦ Οὐολφίου.

Ὁ Βίκων λέγει, ὅτι ὁ Ὅμηρος πραγματικῶς δὲν ὑπῆρξεν· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν τὰ ἔθνη ἤθελον ὅπως εἰκονίζωσι τὸν χαρακτήρα αὐτῶν, ἀπέδιδον τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν τύπον εἰς ἰδανικὰ πρόσωπα· οἷον, τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθνος ἵνα διαζωγραφῆσθαι τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, ἐδημιούργησε τὸ ἰδανικὸν πρόσωπον τοῦ Ῥωμύλου. Οἱ Αἰγύπτιοι, διὰ νὰ παραστήσωσι τὸ ἐφευρετικὸν αὐτῶν πλεονέκτημα, ἀπέδιδον τὰς ἀνακαλύψεις αὐτῶν εἰς τινὰ Ἑρμῆν· οὕτω καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, διὰ νὰ καταδείξῃ τὸ ἔξοχον τῆς ποιήσεως αὐτοῦ, ἐφαντάσθη ὅτι ὑπῆρξεν Ὅμηρός τις συγγραφέας τὸ λαμπρὸν τοῦτο ποίημα· ἀληθῶς ὅμως, οὔτε Ῥωμύλος ὑπῆρξεν, οὔτε Ἑρμῆς, οὔτε Ὅμηρος· ἀλλὰ τὰ πρόσωπα ταῦτα εἰσὶν ἀπλῶς παρασάται τῶν ἐθνικῶν χαρακτήρων· αὕτη ἦν ἡ δοξασία τοῦ Βίκωνος.

Ἀλλὰ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐπειδὴ ἡ δοξασία αὕτη τοῦ Βίκωνος προώδευεν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, κριτικὸς τις ἐσπευσεν, ὅπως προλάβῃ τὰ κακὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα, καὶ ἀνεσκεύασε τὸν Βίκωνα. Κατέδειξεν, ὅτι ὑπῆρξε πραγματικὸς καὶ οὐχὶ ἰδανικὸς Ὅμηρος· καὶ ὅτι εἰς καὶ ὁ αὐτὸς παρήγαγε τὴν τε Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν. Ὁ Βίκων ὅμως πεισματωδῶς πῶς πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας, προσέθηκεν, ὅτι ποίημα ἐπιγραφόμενον Ὅμηρος ὑπῆρξεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην δὲν ἐπέται, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τούτου ὠνομάζετο Ὅμηρος, καὶ ἦτο ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον· ἐπαναλαμβάνω καὶ αὖθις, (λέγει ὁ Βίκων) ὅτι τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο δὲν παρήχθη

ἐξ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐάν τις μὲ ἐρωτήσῃ, ποῦ στηριζόμενος λέγεις τοῦτο; Στηρίζομαι, λέγω, ἐπὶ τῶν ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ. Διότι ἐν τῷ ποίηματι τούτῳ εὐρίσκονται καὶ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι· καὶ δὲν ἦτο δυνατόν ὁ αὐτὸς ἀνθρώπος νὰ ἦναι καὶ ποιητὴς καὶ φιλόσοφος· ἐκ τούτου ἐπεται, ὅτι οἱ συγγραφεῖς τούτου ἦσαν πολλοί, καὶ ἄλλοι μὲν ἦσαν φιλόσοφοι, ἄλλοι ποιηταί, καὶ ἄλλοι ἱστορικοί. Προσέτι τὰ ἐν αὐτῷ ἱστορικὰ γεγονότα ὑπάρχουσιν πλείονα τῶν τεσσάρων αἰώνων, ἄρα ἦσαν πολλοὶ οἱ συγγραφεῖς· καὶ ἄλλοι ἐφάνησαν κατὰ τὸν ἕνα αἰῶνα, ἄλλοι κατὰ τὸν ἄλλον, καὶ οὕτω συνέστη τὸ ποίημα τοῦτο. Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ὅτι ὁ Ὅμηρος, (δηλονότι τὸ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον οὕτως) ἀνήκεν εἰς ἐκάστην αὐτῶν, καὶ τοῦτο καταδείκνυσιν ἡμῖν, ὅτι οἱ συγγραφεῖς ἦσαν πολλοί, καὶ ὅτι ἄλλος ἐγεννήθη εἰς μίαν πόλιν, καὶ ἄλλος εἰς ἄλλην, καὶ διὰ τοῦτο ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ταύτην. Ταῦτα πρὸς τοὺς ἄλλοις ἡξίου ὁ Βίκων. Ἀλλ' εἶχε δίκαιον; ἴδωμεν.

Ὁ Βίκων δὴσχυρίζεται καὶ λέγει, ὅτι δὲν ἦτο ποτὲ δυνατόν, ὁ αὐτὸς ἀνθρώπος, νὰ ἦναι καὶ ποιητὴς καὶ φιλόσοφος. Πάντες ὁμολογοῦσιν ὅτι δὲν ἦτο φιλόσοφος ὡς ὁ Πλάτων, ἀλλ' ὅτι ἔχει φιλοσοφικὰς τινὰς ἰδέας ὑπὸ τὸν χαρακτήρα τῆς ποιήσεως. Καθὼς οὔτε ὁ Πλάτων εἶναι ποιητὴς ὡς ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ διορᾷ τις ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ ποιητικὰς ἰδέας ὑπὸ μορφήν φιλοσοφικὴν. Προσέτι, καὶ διὰ νὰ συγγράψῃ τὸ ποίημα τοῦτο, δὲν ἐπέται ὅτι ἔζησε τέσσαρας αἰῶνας. Ἴσως ἦτο καὶ μεταγενέστερος τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων

γεγονότων, καὶ ὡς ἐκ παραδόσεως κατεῖχεν αὐτά· ἐκ τούτου δὲν ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι πολλοὶ ὁμοῦ συνειργάσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν ἐν ὅλον, τούτεστι, τὸν Ὅμηρον. Ἰδωμεν καὶ τὸ τοῦ Οὐολφίου σύστημα.

Ὁ σοφὸς οὗτος ἐν τοῖς Προλεγομένοις αὐτοῦ. ἐπιδοκιμάζων τὴν ἰδέαν τοῦ Βωῶδ, ὅστις ὑπεστήριξεν, ὅτι οὐδὲν τῶν ποιημάτων ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, προσέθησιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ ἡ γραφὴ δὲν ἦτο εἰσέτι κοινὴ καὶ συνήθης· οὔτε τόσον εὐκολος, ὥστε νὰ συγγράψῃ τις τοιοῦτο μακρὸν ποίημα, ἴσως ἦτο καὶ ὅλως ἀγνωστος παρ' Ὁμήρῳ. Ἀπιστεῖ καὶ εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, καὶ εἰς τὴν τοῦ Πλουτάρχου. Τὸν Ὅμηρον, ἐνὶ λόγῳ, θεωρεῖ ὡς γέννημα τῆς φαντασίας τῶν ἀοιδῶν τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς. Πολλοὶ παρεδέξαντο τὸ καταστρεπτικὸν τοῦτο σύστημα κατ' ἀρχάς. Κρίσεις ὅμως ὑγιεῖς σοφῶν ἀνδρῶν ἐπελθοῦσαι ἀνεσκεύασαν τὸ δόγμα τοῦτο. Καὶ ἰδοὺ πῶς: Σημειωτέον, λέγουσιν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Οὐολφίου, ὅτι ὑπῆρξε γραφὴ, οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ὁμήρου, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αἰῶνας πρὸ Ὁμήρου. Γίνεται δὲ τοῦτο δῆλον, πρῶτον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἐπιγραφῶν. Δεύτερον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἀρχείων. Σοφὸς τις λέγει, ὅτι ἡ ἀρχαιότης αὐτῶν ἐστὶ τόσον μεγάλη, ὥστε οὐδόλως δυνατόν εἶναι ὅπως ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς συστάσεως αὐτῶν. Ἡ λέξις δὲ Ἀρχεῖα σημαίνει καὶ τὰ ἐγγραφα τὰ δημόσια, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐφυλάττοντο ταῦτα. Ἐκαστὸν ἔθνος ἀνευ ἐξαιρέσεως εἶχεν ἀρχεῖα, δι' ὧν διετηρήθησαν τὰ κυριώτερα γεγονότα

ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς Ἑβραίοις ἀρχεῖα ἦσαν ἡ Κιβωτὸς καὶ ἡ σκηνή. Τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Βασιλειῶν λέγει, ὅτι ἐν καιρῷ ἀναγορεύσεως βασιλέως τινός, ἐκήρυττον πρὸς τὸν λαόν τὸ δικαίωμα αὐτοῦ καὶ ἔγραφον.

Παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ἀρχαιοφυλάκεια ὑπῆρχον. Τοιαῦτα δὲ ἦσαν, ὁ Ἄρειος Πάγος, ὁ ἐν Δελφοῖς ναός, καὶ ὁ ναός τῆς Ἀθηνᾶς. Ταῦτα καὶ ἕτερα πολλὰ δεικνύουσιν ὅτι ἐπὶ Ὁμήρου ὑπῆρχε γραφὴ, ἐνῷ μάλιστα καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπῆρχε γραφὴ τις ἐκ τῶν παλαιτάτων χρόνων. Ὡς παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Σίνοις καὶ τοῖς λοιποῖς Ἀσιανοῖς ἔθνεσιν ὑπῆρχεν ἡ κιονηθὸν γραφὴ, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἡ βουστροφηθὸν, καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη. Μετὰ τῶν ταύτων καὶ τηλικαύτας διαφωνίας καὶ διενέξεις, ὁ Ὅμηρος οὐδόλως ἀπώλεσε τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ εἶναι ὁ πρῶτος φωστὴρ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μόνη ἡ ἱστορικὴ περὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ δύναται ἵνα ἀνατρέψῃ ἐκ βάθρων πάσας τὰς περὶ αὐτοῦ παραλόγους καὶ γελοίας δοξασίας. Ἄλλοτε θέλω λάβει τὴν τόλμην ἵνα ἐκθέσω περιληπτικῶς ἀπασαν τὴν ἐννοίαν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας. Ἡ ἐν αὐταῖς ἐπικρατοῦσα στενὴ ἐνότης καὶ σχέσις μαρτυρεῖ ἀναντιρρήτως περὶ τῆς προσωπικῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνδρός τούτου, ὡς καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων, ἀτινα πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως πολλαχοῦ καὶ πολλακίς συνεζητήθησαν.

Μαρία Α. Ὁχάννη.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Α΄.

Τὸ 1836 ἱερεὺς τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας Agen ἔγραψεν ὅτι ὁ Ναπολέων δὲν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ ὅτι οὗτος εἶναι πρόσωπον μυθολογούμενον· ἔγραψε δὲ ταῦτα ἵνα ἀντικρούσῃ τινὰς, οἵτινες ὑπεστήριζον ὅτι ὁ Ναπολέων ὄχι μόνον ὑπῆρξεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἔζη εἰσέτι.

Ὁ Ναπολέων, λέγει, εἶναι ὁ Ἡλιος προσωποποιηθεὶς.

α.) Μεταξὺ τοῦ ὀνόματος Ναπολέων καὶ τοῦ ὀνόματος Ἀπόλλων, ὁ ἥλιος λαβὼν μορφήν ἀνθρώπου, ὁμολογήσατε, λέγει, ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι μικρά. Ὑπάρχει μὲν ἐν γράμμα περισσότερον, ἴσως καὶ συλλαβὴ, διότι γράφουσιν ἐνίοτε Ναίαπολέων, ὡς ἐπὶ τῆς στήλης τῆς πλατείας Vendôme· ἀλλὰ τί σημαίνει μία συλλαβὴ; ἂν καλῶς συλλογισθῆτις πρέπει μάλιστα νὰ ὑπάρχῃ αὕτη. Ἡ συλλαβὴ αὕτη εἶναι Ἑλληνικὴ καθὼς καὶ τὸ λοιπὸν ὄνομα, τὸ δὲ ἑλληνικὸν νῆ καὶ εἶναι βεβαιωτικόν, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι Ναίαπολέων σημαίνει καὶ Ἀπόλλων· εἶναι λοιπὸν οὗτος ἀληθῶς ὁ ἥλιος. — Ἀλλὰ πῶς πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ δεύτερον αὐτοῦ ὄνομα, Βοναπάρτης; Πολὺ εὐκολόν: Ἡ ἡμέρα ἔχει δύο μέρη, τὸ ἐν καλόν, φωτεινόν, τὸ ἕτερον κακόν, σκοτεινόν· εἰς τὸν ἥλιον ἀνήκει τὸ φωτεινόν μέρος, τὸ καλόν Bonaparte· εἶναι λοιπὸν φανερόν ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἢ καὶ Ἀπολέων ἔλαβεν ἐκ τούτου τὸ ὄνομα Βοναπάρτης (Καλημέρης).

β.) Ὁ Ἀπόλλων ἐγεννήθη εἰς τὴν

Ἀθλον, νῆσον τῆς Μεσογείου, καὶ ὁ Ναπολέων ἐγεννήθη εἰς Κορσικὴν, ἐπίσης νῆσον τῆς αὐτῆς θαλάσσης. Ἴδου ἡ ὁμοιότης: Κατὰ τὸν Πανσανίαν, ὁ Ἀπόλλων ἦτο θεὸς Αἰγύπτου· καὶ περὶ τοῦ Ναπολέοντος εἶπον, ὅτι οὗτος ἐθεωρήθη εἰς Αἴγυπτον ὡς ἐνδυθεὶς χαρακτῆρα ὑπερανθρώπινον, ὡς ὁ φίλος τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὅτι ὡς θεὸς ἐτιμήθη.

γ.) Λέγουσιν ὅτι ἡ μήτηρ του ὠνομάζετο Λητίσια· δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, τὸ ὁποῖον σημαίνει χαρὰν, ἠθέλησαν ν' ἀποδείξωσι τὴν αὐγὴν, ἧς τὸ φῶς διαχέει τὴν χαρὰν ἐφ' ὅλης τῆς φύσεως· ἡ αὐγὴ, ἧτις γεννᾷ εἰς τὸν κόσμον τὸν ἥλιον, ὡς λέγουσιν οἱ ποιηταί, ἀνοίγουσα εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ῥοδίνων αὐτῆς δακτύλων τὰς Ἡύλας τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι ἐπίσης ἀξιοσημείωτον ὅτι κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος ὠνομάζετο Λητώ. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Λητώ οἱ Ῥωμαῖοι ἐποίησαν τὸ ὄνομα Λατώνη, ἡ μήτηρ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος· οὕτω καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἐπροτίμησαν τὸ ὄνομα Λητίσια, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιαστικὸν τοῦ ῥήματος λαεῖν ἢ τοῦ ἀρχέου λαεῖν, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ἐμπνέω χαρὰν. Εἶναι λοιπὸν βέβαιον ὅτι ἡ Λητίσια αὕτη ὡς καὶ ὁ υἱὸς τῆς ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν.

δ.) Ὡς λέγουσιν, ὁ υἱὸς οὗτος τῆς Λητίσιας εἶχε τρεῖς ἀδελφάς· δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ τρεῖς αὗται ἀδελφαὶ εἰσὶν αἱ τρεῖς Χάριτες, αἵτινες μετὰ τῶν Μουσῶν τῶν συντρόφων τῶν ἦσαν ὁ στολισμὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν Ἀπόλλωνος.

ε.) Λέγουσιν ὅτι ὁ νέος οὗτος Ἀ-

πόλλων εἶχε τέσσαρας ἀδελφούς· οἱ τέσσαρες οὗτοι ἀδελφοὶ εἰσὶν αἱ τέσσαρες ὥραι τοῦ ἔτους, ὡς θέλομεν τὸ ἀποδείξει: Καὶ πρῶτον ἄς μὴ μᾶς φανῆ παράδοξον ὅτι αἱ ὥραι τοῦ ἔτους ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ οὐχὶ ὑπὸ γυναικῶν: εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἐκ τῶν τεσσάρων ὥρῶν τοῦ ἔτους, μία μόνη εἶναι θηλυκὴ, τὸ φθινόπωρον (l'automne), μ' ὅλον ὅτι ἀκόμη πάντες οἱ γραμματικοὶ Γάλλοι δὲν συνεφώνησαν περὶ τοῦ γένους του. Ἄλλ' εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν autumnus δὲν εἶναι πλειότερον θηλυκὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν τριῶν ὥρῶν. Οὕτως οὐδεμία δυσκολία εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶμεν τοῦτο. Οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ τοῦ Ναπολέοντος δύνανται ν' ἀντιπροσωπεύωσι τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ θέλομεν καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων βεβαιωθῆ ὅτι καὶ τῶντι τὰς ἀντιπροσωπεύουσιν. — Ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν τοῦ Ναπολέοντος, οἱ τρεῖς, λέγουσιν, ὑπῆρξαν βασιλεῖς· οὗτοι δὲ εἰσὶν: Ἡ Ἀνοιξίς, ἡ βασιλεύουσα ἐπὶ τῶν ἀνθέων· τὸ Θέρος, τὸ βασιλεύον ἐπὶ τῶν θερισμῶν, καὶ τὸ Φθινόπωρον ἐπὶ τῶν ὀπορῶν. Καὶ καθὼς αἱ τρεῖς αὗται ὥραι τοῦ ἔτους ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιρροῆς τοῦ Ἥλιου, οὕτω καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ τοῦ Ναπολέοντος ὡς λέγουσιν, ὠφείλον εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν των, καὶ ἐβασίλευον δι' αὐτοῦ. Καὶ, ἂν ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν τοῦ Ναπολέοντος ὁ εἷς δὲν ὑπῆρξε βασιλεὺς, τοῦτο συνέβη, διότι ἐκ τῶν τεσσάρων ὥρῶν τοῦ ἔτους ὑπάρχει μία, ἧτις δὲν βασιλεύει ἐπὶ οὐδενὸς πράγματος, καὶ αὕτη εἶναι ὁ Χειμῶν. Ἄν δὲ, ἵνα κατασρέψωσι τὸν παραλληλισμὸν ἡμῶν, μᾶς εἴπωσιν ὅτι ὁ Χειμῶν δὲν εἶναι ἀνευ βασιλείου

καὶ θελήσωσι νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τὴν ψυχρὰν ἡγεμονίαν τῶν χιόνων καὶ τῶν παγετῶν, οἵτινες λευκαίνουσι, κατὰ τὴν δυσάρεστον ταύτην ὥραν, τὴν γῆν μας, ἡ ἀπάντησις ἡμῶν εἶναι ἔτοιμος: ὅτι δηλαδὴ, ἡ βασιλεία αὕτη, εἶναι ἡ ἀλλόκοτος ἡγεμονία, ἣν νομίζουσιν ὅτι ἔαδελφός οὗτος τοῦ Ναπολέοντος εἶχε λάβει μετὰ τὴν καταστροφήν τῆς οἰκογενείας του, ἡγεμονίαν, ἣν εἶχον ἀντιπροσωπεύσει διὰ τοῦ χωρίου Κανίνου, καὶ τοῦτο, διότι ἡ λέξις Canino γίνεται ἐκ τοῦ Cani, τὸ ὁποῖον σημαίνει: αἱ λευκαὶ τρίχες τοῦ ψυχροῦ γήρωσ, καὶ τὸ ὁποῖον ὑπαινίττεται τὸ χειμῶνα· καθότι, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ποιητῶν, τὰ δάση, τὰ ὁποῖα στέφουσιν τοὺς λόφους μας εἶναι ἡ κόμη, καὶ ὅταν ὁ χειμῶν τὰ καλύπτῃ διὰ τῆς χιόνου, εἶναι αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς ἐξηρησμένης φύσεως ἐν τῷ γήρατι τοῦ ἔτους: «Cum geludus crescit canis in montibus humor.»

Οὕτως, ὁ καλούμενος πρίγκηψ τοῦ Κανίνου, εἶναι ἡ προσωποποίησις τοῦ Χειμῶνος, ὅστις ἀρχεται ὅταν ἀναχωρήσωσιν αἱ τρεῖς ὥραι αἱ ὥραι καὶ ὁ ἥλιος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ἡμισφαιρίου ἡμῶν τοῦ καταλαμβανομένου ὑπὸ τῶν τέκνων τοῦ Βορρᾶ, (οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀνέμους τοὺς ἐρχομένους ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων), ἅτινα μαραίνουσι τὸ χρῶμα τῆς γῆς ἡμῶν, καλύπτοντα αὐτὴν διὰ λευκοῦ τινος καλύμματος· τοῦτο εἶχε δώσει τὴν ιδέαν τῆς μυθώδους εἰσβολῆς τῶν λαῶν τῆς Ἀρκτου εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξ ἧς ἀφῆρσαν σημαίαν τινὰ ἐκ διαφόρων χρωμάτων, δι' ἧς ἦτο ἐστολισμένη καὶ ἀντεκατέστησαν ἑτέραν λευκὴν, ἧτις ἐκάλυψεν ἅπασαν

τὴν Γαλλίαν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ μυθώδους Ναπολέοντος· ἀλλὰ τοῦτο, εἶναι περιττόν να εἴπωμεν, ὅτι εἶναι ἐμβλημα τῶν παγετῶν, οὓς οἱ ἀνεμοὶ τῆς Ἀρκτοῦ μᾶς φέρουσι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Χειμῶνος καὶ ἀντικαθιστῶσι τὰ λαμπρὰ χρώματα, ἅτινα ὁ ἥλιος διетήρει εἰς τὴν γῆν ταύτην, πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῆ ἀφ' ἡμῶν διὰ τῆς ἐκκλίσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Μεσημβρίαν.

ζ.) Κατὰ τὸν αὐτὸν μῦθον, ὁ Ναπολέων ἔσχε δύο γυναῖκας· καὶ ὁ ἥλιος ἔχει δύο γυναῖκας. Αἱ δύο γυναῖκες τοῦ Ἥλιου εἰσὶν, ἡ Σελήνη καὶ ἡ Γῆ· ἡ Σελήνη κατὰ τοὺς Ἑλληνας καὶ ἡ Γῆ κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐκ τῆς Σελήνης ὁ ἥλιος δὲν εἶχε τέκνα, ἐνῶ ἐκ τῆς Γῆς ἔτεκεν ἕνα υἱόν, τὸν Ὄρον, υἱὸν τοῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Ἰσιδος, τουτέστι τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Γῆς. Αὕτη εἶναι ἀλληγορία, δι' ἧς παριστῶσιν οἱ Αἰγύπτιοι τὸν μικρὸν Ὄρον γεννηθέντα ἐκ τῆς Γῆς, γονιμοποιηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἥλιου· δι' αὐτοῦ ἐξηγοῦσι τοὺς καρποὺς τῆς γεωργίας. Καὶ ἴσα ἴσα ἔθεσαν τὴν γέννησιν τοῦ ὑποτιθεμένου υἱοῦ τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν εἰκοςτὴν τοῦ Μαρτίου, εἰς τὴν ἰσημερίαν τῆς ἀνοιξέως, καθότι τὴν Ἀνοιξιν τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας ἀναπτύσσονται.

ζ.) Λέγουσιν ὅτι ὁ Ναπολέων περιέστειλε κακόν τι, τὸ ὁποῖον κατέσρεψε τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν Ὑδραν τῆς ἐπαναστάσεως· καὶ ἐπειδὴ ἡ ὕδρα εἶναι ὄφεις, ἀδιάφορον τὸ εἶδος, ἀφοῦ πρόκειται περὶ μῦθου, ὁ ὄφεις οὗτος εἶναι ὁ Πύθων, δράκων τερατώδης, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τρόμος εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅστις ἐφονεύθη παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅταν

ἀκόμη εὐρίσκετο εἰς τὴν κοιτίδα του· καὶ διὰ τοῦτο μᾶς λέγουσιν ὅτι ὁ Ναπολέων ἤρχισε νὰ βασιλεύῃ ἀφοῦ πρῶτον κατέστρεψε τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, revolution· ἡ δὲ λέξις αὕτη παράγεται ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως revolvo, τὸ ὁποῖον σημαίνει θέσιν ὄφως περιστρεφομένου εἰς ἑαυτὸν· εἶναι λοιπὸν αὕτη ὁ Πύθων καὶ οὐδὲν ἄλλο.

η.) Ὁ μέγας πολεμιστὴς τοῦ 19ου αἰῶνος εἶχε, λέγουσι, δώδεκα στρατηγούς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του, καὶ τέσσαρας εἰς διαθεσιμότητα. Οἱ πρῶτοι δώδεκα, χωρὶς ἀμφιβολίαν, εἰσὶ τὰ δώδεκα ζῳδια, βαδίζοντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἥλιου Ναπολέοντος, καὶ διοικοῦντα ἕκαστον ἐν τάγμα τοῦ ἀπειραρίθμου στρατοῦ τῶν ἀστέρων, ἅτινα χωρίζονται εἰς δώδεκα μέρη, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ δώδεκα ζῳδια· οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες εἶναι βεβαίως τὰ τέσσαρα κέντρα, τὰ ὁποῖα, ἀκίνητα ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς κινήσεως παριστῶσιν ἀκριβῶς τὴν διαθεσιμότητα, περὶ ἧς εἶπομεν. — Οὕτως, ἀπαντες οὗτοι οἱ στρατηγοὶ, καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ καὶ οἱ μὴ, εἰσὶν ὄντα καθαρῶς συμβολικὰ, ὡς καὶ ὁ ἀρχηγὸς των.

θ.) Μᾶς λέγουσιν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τοιούτων λαμπρῶν στρατευμάτων περιῆλθε πάντα τὰ μεσημβρινὰ μέρη, ἀλλὰ θέλων νὰ εἰσέλθῃ καὶ εἰς τὰ βόρεια, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθέξῃ. Ἐναργῶς ταῦτα πάντα δεικνύουσι τὴν πορείαν τοῦ ἥλιου· Ὁ ἥλιος, ὡς πάντες γνωρίζουσι, βασιλεύει ἐπὶ τῆς Μεσημβρίας, ὡς λέγουσι καὶ περὶ τοῦ Ναπολέοντος· ἀλλ' ὅ,τι εἶναι ἀξίον σημειώσεως, εἶναι ὅτι μετὰ τὴν ἰσημερίαν τῆς Ἀνοιξέως ὁ ἥλιος μεταβαίνει εἰς τὰ βόρεια μέρη ἀπομακρυνόμενος

ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ· ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν ὁδοιπορίαν πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἀπαντᾷ τὸν βόρειον τροπικόν, ὅστις τὸν ἀναγκάζει νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν Μεσημβρίαν, ἀκολουθῶν τὸ σημεῖον τοῦ Καρκίνου, σημεῖον τὸ ὁποῖον ὠνόμασαν οὕτω, λέγει ὁ Μακρόβιος, ἵνα φανερώσῃ τὴν ὀπισθοδρομικὴν πορείαν τοῦ ἥλιου κατ' ἐκείνο τῆς σφαίρας τὸ μέρος. Ἐπ' αὐτοῦ συνέλαβον τὴν ιδέαν ὅτι ὁ Ναπολέων ἐξεστράτευσε πρὸς τὸν Βορρᾶν, εἰς Μόσχαν, καὶ ἔπειτα ταπεινωθεὶς ἐπέστρεψε.

ι.) Τέλος, καὶ τοῦτο εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσῃ τις, ὁ ἥλιος ἐγείρεται εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ κλίνει εἰς τὴν Δύσιν, ὡς πάντες γνωρίζομεν· ἀλλὰ διὰ τοὺς εὐρισκόμενους, εἰς τὰ ἄκρα τῆς γῆς, ὁ ἥλιος φαίνεται ὅτι ἐξέρχεται τὴν πρῶταν ἐκ τῶν Ἀνατολικῶν θαλασσῶν καὶ βυθίζεται τὴν ἐσπέραν εἰς τὰς Δυτικὰς θαλάσσας. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ οἱ ποιηταὶ μᾶς ψάλλουσι τὴν ἔγερσιν καὶ τὴν κατάκλισιν αὐτοῦ· καὶ αὐτὸ ἐξηγεῖ καθαρὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ναπολέοντος ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς θαλάσσης (ἐκ τῆς Αἰγύπτου) ἵνα βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς Γαλλίας, καὶ τὴν κατάκλισιν αὐτοῦ πρὸς τὰς δυτικὰς θαλάσσας μετὰ δωδεκαετῆ βασιλείαν, ἧτις δὲν εἶναι εἰ μὴ ἡ διάρκεια τῶν δώδεκα ὡρῶν τῆς ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ ἥλιος διαλάμπει ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος.

— Ποιητὴς τις εἶπε περὶ τοῦ Ναπολέοντος, « δὲν ἐβασίλευσεν εἰ μὴ μίαν μόνην ἡμέραν, » διὰ δὲ τοῦ τρόπου, δι' οὗ περιγράφει τὴν ὑψωσίν του, τὴν παρακμὴν του καὶ τὴν πτώσιν του, ἀποδεικνύει ὁ ποιητὴς οὗτος ὅτι εἶδεν ὡς καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ναπολέοντος τὴν εἰκόνα

τοῦ ἥλιου· καὶ αὐτὸ ἀπεδείξαμεν ὅτι εἶναι τὸ ἀληθές· τὸ ἀπεδείξαμεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μητρὸς του, ἀπὸ τὰς τρεῖς ἀδελφάς του, τὰς δύο γυναῖκας του, τὸν υἱόν του, τοὺς στρατάρχας του καὶ τὰ κατορθώματά του· τὸ ἀπεδείξαμεν ἐκ τοῦ μέρους, ἐξ οὗ ἦλθεν, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον τῆς δυναστείας του, ἐκ τοῦ χρόνου ὃν ἔθετο διὰ νὰ τὸν περιέλθῃ, ἐκ τῶν μερῶν, ἅτινα ἐκυρίευσεν, ἐκ τῶν μερῶν ὅπου ἀπέτυχε καὶ ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἐχάθη ὠχρὸς καὶ ἀνευ στέμματος, κατὰ τὴν λαμπρὰν πορείαν του, ὡς λέγει ὁ ποιητὴς Delavigne.

Εἶναι λοιπὸν ἀποδεδειγμένον ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ἦρωσ τοῦ αἰῶνός μας εἶναι πρόσωπον ἀλληγορικόν, τοῦ ὁποῖου πᾶσαι αἱ ιδιότητες ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Ἥλιου· καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ Ναπολέων Βονοπάρτης, περὶ τοῦ ὁποῖου εἶπον καὶ ἔγραψαν τόσα, δὲν ὑπῆρξε ποτέ· ἡ δὲ ἀπάτη εἰς τὴν ὑπέπεσαν τοσοῦτοι ἄνθρωποι προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐξῆς λάθους· ἐξέλαβον δηλαδὴ τὰ μυθολογούμενα τοῦ 19ου αἰῶνος ὡς ἱστορικά.

ΥΠΟΣΧΕΣΙΣ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ Ε΄.

Κάρολος ὁ ε΄ εὐρισκόμενος εἰς ἄγ. Ἰωάννην τοῦ Λουζ καὶ ἐτοιμαζόμενος κατὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ Φραγκίσκου α΄ λόγον νὰ διέλθῃ διὰ τῆς Γαλλίας, ὑπεχρεώθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μοντμορενσύ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν εἶχε δώσει εἰς τὸν Φραγκίσκον, ὅτι θέλει προσφέρει τὸ δουκάτον τοῦ Μιλάνου εἰς τὸν δούκα

τῆς Ὀρλεανίας: « Ἐπιθυμῶ, εἶπεν, ὅ,τι ἐπιθυμῶ καὶ ὁ ἀδελφός μου. » (δηλαδή ὁ Φραγκίσκος ἄ.), ὁ στρατηγὸς ἐνόμισεν ὅτι ἡ ὑπόσχεσις αὐτῆ ἦτον ἰκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν βασιλέα του. Ὄταν ὁ Κάρολος ἐφθασεν εἰς Βαλανσιέννην, ὁ στρατηγὸς τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐνθυμηθῆ τὴν ὑπόσχεσίν του· ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίθη ὅτι οὐδὲν ὑπεσχέθη· ὁ στρατηγὸς δασαρευσθεὶς εἶπε, « Δὲν μοὶ εἶπατε ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ κάμητε ὅ,τι ἐπιθυμῶ καὶ ὁ ἀδελφός σας; » — Εἶναι ἀληθές, ἀπεκρίθη ὁ Κάρολος: ἐπιθυμῶ ὅ,τι ἐπιθυμῶ καὶ ὁ ἀδελφός μου· ἀλλ' ὁ ἀδελφός μου ἐπιθυμῶ τὸ δουκάτον τοῦ Μιλάνου, καὶ ἐγὼ ὡσαύτως τὸ ἐπιθυμῶ. »

Τῆ ΦΙΑΤΑΤῆ ΜΟΙ Μ.

« Ah ! prends garde à l'amour, il menace la vie. »
(Mme Valinore).

« Ὁ ἔρως εἶναι κάτοπτρον εἰς τὰς ἀρχάς, ὦ νέα, εἰς τὸ ὅποιον ἡ γυνὴ τὰ κάλλη τῆς νὰ θεωρῆ ἀρέσκειτ' ἢ ὠραία. »

Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἀρετὴ εἰς τὴν ψυχὴν οἰκοῦσα δίδωκε μὲ ἐπιμονὴν, παντὸς κακοῦ ἐπιδρομῆν, τὸ αἴσθημα ὑψοῦσα.

Ἀλλ' ἂν μικρὸν παραφερθεῖ ὁ ποῦς εἰς ἄλλο βῆμα, ἄθυσσος αἴφνης ἀγανὴ ἀνοίγεται, καὶ πίπτων τις σκληρὸν εὐρίσκει μνημα.

Ἐὰν ὁ ἔρως, φίλη μου, ἀθῶος θυμιάξῃ, μὴν τὸν πιστεύης, ἐπειδὴ τὰ βέλη ἔτοιμα κρατεῖ, καὶ τὴν ψυχὴν θαμάζει.

Καθὼς τὸ βῆμα ἀπατᾷ ἐν τέχνον καὶ τὸ σῦρει ἔς τὸ ὑποῦλόν του τὸ νερὸν καὶ ἂν ἐν βῆμα σφαλερὸν πατήσῃ, τ' ἀποπνίγει,

Οὕτω καθεὶς ἔς τοῦ ἔρωτος τὸ πρῶτον βῆμα χαίρει, ἀλλὰ ὁ ἔρως τὸν ὠθεῖ, καὶ μάτην πλέον προσπαθεῖ τὸ βῆμα ἄλλου νὰ φέρῃ.

A. I. Σ.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ.

Εἰς τὸ: « Ἄν ἦτο τρόπος νὰ νὰ καλύψῃς. »

Σκληρὰ θυμάσαι ποσάνις μ' εἶπες
Ποσάνις μ' εἶπες πῶς μ' ἀγαπᾷ!
Καὶ τώρα κάμνεις πῶς δὲν με εἶδες,
Κι' ἔταν με βλέπης χαμογελάς!

Σκληρὰ δὲν ἦσο, πῶς μετεβλήθης,
Πῶς μετεβλήθης ἐξαφνικά!
Γλυκεῖα φίλη, πῶς με ἠρνήθης,
Κι' εἰς ἄλλον λέγεις λόγια γλυκά;

Εἰς ἄλλον λέγεις, « ἔρως μου εἶσαι,
ἔρως μου εἶσαι παντοτεινός. »
Ἐμένα πλέον δὲν συλλογεῖσαι,
Παρ' ἧλθ' ὁ χρόνος ὁ περσυνός!

Τί χρόνος ἦτον ὁ περασμένος,
Χρόνος ἐρώτων, χρόνος γλυκῆς
Καὶ πολὺ πλέον εὐτυχισμένος
Τῆς ἐποχῆς μου τῆς παιδικῆς!

Ἐπεὶ εὐκόλως, φίλη, ὁ χρόνος,
Ἡ λύπη ὅμως παντοτεινὰ
Μένει ἔς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπόνως
Τὸν θανατοῖει κ' ἐλασινά!

ὄχι τὸ ριζικιάνι